

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2020

Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:11

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2020

Ympäristöministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ympäristöministeriö

© 2021 tekijät ja Ympäristöministeriö

ISBN pdf: 978-952-361-229-7

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2020

Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:11

Julkaisija Ympäristöministeriö

Kieli	suomi	Sivumäärä	84
--------------	-------	------------------	----

Tiivistelmä

Ympäristöministeriön vuoden 2020 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.

Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointiläusuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.

Asiasanat ympäristöministeriö, tilinpäätös, toimintakertomukset, laskelmat

ISBN PDF	978-952-361-229-7	ISSN PDF	2490-1024
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-229-7>

Bokslut för miljöministeriets bokföringsenhet 2020

Miljöministeriets publikationer 2021:x

Utgivare	Miljöministeriet		
Språk	finska	Sidantal	84
Referat	<p>Miljöministeriets bokslutet för 2020 består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäkts- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.</p> <p>Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhälleliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.</p>		
Nyckelord	Miljömisteriet, bokslut, verksamhetsberättelse, kalkyler		
ISBN PDF	978-952-361-229-7	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-229-7		

Sisältö

1 Toimintakertomus	7
1.1 Johdon katsaus toimintaan	7
1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus	12
1.2.1 Kestävä kehitys	12
1.2.2 Ympäristönsuojelu	15
1.2.3 Luonnonsuojelu	21
1.2.4 Vesien ja merensuojelu	25
1.2.5 Alueiden käyttö	31
1.2.6 Asuminen	34
1.2.7 Rakentaminen	36
1.3 Toiminnallinen tehokkuus	42
1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus	42
1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta	46
1.4 Tuotokset ja laadunhallinta	47
1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	47
1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen	49
1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	52
1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne	53
1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit	56
1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma	57
1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut	58
1.6 Tilinpäätösanalyysi	59
1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen	59
1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase	62
1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	63
1.8 Arviointien tulokset	63
1.9 Yhteenvedotiedot väärinkäytöksistä	65
1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedotiedot	65
1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvedotiedot	65
2 Talousarvion toteutumalaskelma	66
3 Tuotto- ja kululaskelma	72
4 Tase	73

5	Liitetiedot	74
5.1	Tilinpäätösliitteet	74
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperusteista ja vertailtavuudesta	75
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut menot	77
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset	78
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat	78
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely	79
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset	79
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot	79
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut	80
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat	80
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset	81
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 11: Taseen rahoituserät ja velat	82
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut	82
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat	82
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 14: Taseeseen sisällymättömät rahastoidut varat	82
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 15: Velan muutokset	83
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio	83
	Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot	83
6	Allekirjoitukset	84

1 Toimintakertomus

Ympäristöministeriön vuoden 2020 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon laki valtion talousarviosta (423/1988), talousarvioasetus (1243/1992) ja Valtiokonttorin 14.12.2020 antama ohje sekä muut määräykset ja suositukset kertomusten laadinnasta.

Toimintakertomuksessa on tarkasteltu toiminnan tuloksia ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ympäristöministeriön keskeiset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2020 olivat ympäristöministeriön strategian 2030 mukaisesti; 1) Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, 2) Hiilineutraalikiertotalousyhteiskunta ja 3) Kestävä kaupunkikehitys. Toimintakauden aikana toteutettiin Marinin hallituksen ohjelmaa. Ympäristöministeriön strategian 2030 mukaiset vaikuttavuustavoitteet tukevat hyvin Marinin hallituksen toimintasuunnitelma Osaava ja osallistuva Suomi (Valtioneuvoston julkaisu 2019:27). Vuoden 2020 tilinpäätöskertomuksen rakenne on sama kuin vuonna 2019 ja noudattaa strategiaa ”Strategia 2030 – Parempi ympäristö tuleville sukupolville” (2018).

Ympäristöministeriön vuoden 2020 tulossopimuksen laatimisen runkona käytettiin ministeriön strategian 2030 mukaisia vaikuttavuustavoitteita sekä pääministeri Marinin hallituksen painopistealueita ja kärkihankkeita. Tuloksellisuuden kuvaus perustuu ministeriön vuoden 2020 tulossopimuksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumisen raportointiin

Tuloksia ja vaikuttavuutta tarkastellaan näiden tehtäväkokonaisuuksien pohjalta, jotka organisaatorakenteesta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen vaikuttavuuden kehittymisestä. Toiminnallisen tehokkuuden sekä tuotosten raportoinnissa on hyödynnetty muun muassa työajanseurantajärjestelmästä ja kirjanpidosta saatua seurantatietoa.

1.1 Johdon katsaus toimintaan

Vuoden 2020 toiminnassa jatkettiin hallitusohjelmaan kuuluvien laajojen hankkeiden toimeenpanoa. Covid-19-pandemian rajoitusten vuoksi työn tekeminen muuttui pitkälti etätyöksi, mikä muutti henkilöstön työtapoja. Erityisen voimakkaasti rajoitukset vaikuttivat

EU- ja kansainväliseen yhteistyöhön. Ympäristöministeriön tilanneryhmä ohjasi pandemiaan varautumista.

Ympäristö- ja ilmastoministeri asetti laajalti yhteiskunnan eri sektoreita edustavan työryhmän laatimaan ehdotuksia koronakriisin jälkeisistä elvytystoimista, jotka vastaavat samalla ilmastokriisiin ja luonnon köyhtymiseen. Ryhmän tehtävänä oli toimikaudellaan 15.4.–30.9.2020 valmistella ehdotuksia valtioneuvoston strategisen tason suunnitelmaan sisällytettäväksi toimenpiteiksi sekä lisätalousarviota varten kohdennetuiksi, nopeiksi ja määräaikaaisiksi elvytystoimiksi. Lisäksi ryhmä kartoitti pitemmän aikavälin toimia hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisen vauhdittamiseksi ja EU-tason toimia, jotka ovat EU:n vihreän kehityksen ohjelman mukaisia. Työryhmän ehdotuksia on huomioitu kansallisesti esimerkiksi Martti Hetemäen valmisteluryhmän raportissa, vuoden 2020 neljännessä lisätalousarvioesityksessä ja budjettiriihessä.

Ympäristöministeriö toteutti vuonna 2020 tuloksellisesti hallitusohjelman linjauksia ja edisti merkittäviä lakihankkeita. Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 8 hallituksen esitystä ympäristöministeriön toimialalta ja hyväksyi 17 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvoston asetusta. Laajojen hallituksen lainsäädäntöohjelmaan sisältyvien säädöshankkeiden työ eteni suunnitellusti. Työpajoja tai alueellisia ja valtakunnallisia fyysisiä kuulemistilaisuuksia ei voitu kuitenkaan järjestää poikkeusolojen vuoksi, mikä heikensi säädösvalmistelun vuorovaikutteisuutta.

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamishanke on edennyt hyvin kolmena rinnakkaisena projekina. Uudistuksen keskeisinä tavoitteina on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua toimivamman lainsäädännön avulla, lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostaa hallinnollisia menettelyjä. Ympäristöministeriön käynnistämä Helmi-ohjelma on merkittävä keino Suomen luonnon köyhtymisen pysäyttämiseen. Ohjelmassa ennallistetaan ja suojellaan soita, kunnostetaan lintuvesiä ja kosteikkoja, hoidetaan perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostetaan ranta- ja vesiluontoa. Helmi-ohjelman pitkän aikavälin tavoitteiden laatimiseksi on käynnistetty ohjelmatyö (2020–2030). Ohjelmaluonnos on ollut kommentoitavana Ota kantaa -palvelussa ja asiantuntijaryhmillä. Ohjelma puuttuu elinympäristöjen vähenemiseen ja laadun heikkenemiseen. ELY-keskusten ja Metsähallituksen Luontopalvelujen elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotoimilla ennallistettiin erityisesti soita (1 640 hehtaaria). Osan Helmi-ohjelmaa eteni myös vapaaehtoinen soidensuojelu. 5 000 hehtaarin tavoite ylitettiin, suojeluun saatiin 5 580 hehtaaria. METSO-ohjelman mukaisesti metsiä suojeltiin yhteensä 5 520 hehtaaria, mikä ylitti ohjelman suojelutavoite.

Hallitusohjelman mukaisesti luontopaneelin roolia vahvistettiin, ja siitä on muotoutunut ilmastopaneelin kaltainen tiedepaneeli.

Ympäristöministeriö perusti 20 000 hehtaarin laajuisen Kokkolan kaupunkipuiston. Hallitusohjelmaan perustuva kansallisen luonnon virkistyskäyttöstrategian laatiminen käynnistettiin. Tavoitteena on antaa strategia valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoden 2021 loppuun mennessä. Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2020 noin 3,96 milj. käyntiä, mikä merkitsi 23 prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Strategialla pyritään vastaamaan kasvaneeseen luontokohteiden virkistyskäyttöön.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmassa eli Veden vuoro -ohjelmassa jatkettiin vesien- ja Itämeren suojelun toimeenpanoa. Alueellisesti tärkeiden vesistöjen tilan parantamiseksi ELY-keskukset rahoittivat yli 50 vesistökunnostushanketta ja alueellisten verkostojen toimintaedellytyksiä tuettiin kunnostushankkeiden toimeenpanossa. Varsinais-Suomen ELY-keskus käynnisti laajamittaisen kipsin levityksen Saaristomeren valuma-alueella. Vesien ja merenhoidon toimeenpanoa tuettiin avustuksilla. Ympäristöministeriön rahoittamia vesien ja merenhoidon kehittämishankkeita valmistui 17 kpl. Ravinteidenkierrätyksen toimintaohjelmassa avustuksia myönnettiin 13 milj. eurolla yhteensä 31 hankkeelle. Niissä tehtävät toimet edistävät ilmaston ja vesien suojelua, vahvistavat kiertotaloutta sekä lisäävät Suomen ravinneomavaraisuutta.

Komissio hyväksyi ympäristöministeriön hankkeen integroitujen hankkeiden 2021–2027 edistämiseksi. Vuoden 2020 lopulla käynnistetyssä työssä tehdään strateginen tiekartta Suomen Life integroiduille hankkeille vuoteen 2027 asti. LIFE-rahastosta saatava rahoitus on ollut hyvin tukemassa luonnon- ja ympäristönsuojelutyötä Suomessa.

E-luvan valmistelua jatkettiin suunnitelmallisesti. Hanke on aluehallintovirastojen priorisoima kärkihanke. Vuoden aikana digitalisoitiin koko lupahakemusmenettely. Hakemusten laatimista helpotettiin luvanvaraisen toiminnon mukaisella hakemuksella ja sen täyttöohjeella. Lupahakemukseen toteutettiin uudistuksia kuten materiaalitehokkuutta koskeva kokonaisuus sekä jätteen luokittelun päättymistä koskeva kokonaisuus.

Ympäristövahinkojen toissijaisen korvausjärjestelmän lainsäädäntöhanke eteni suunnitellusti hankkeelle asetetun laajapohjaisen ohjausryhmän tukemana. VN TEAS -hankkeessa selvitettiin toissijaisia vastuujärjestelmiä muissa maissa. Valvonnan ja kuormituksen tietojärjestelmän (YLVA) valmistelu eteni.

Suomen käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätealueiden tarkemmat kohdetutkimukset ja kunnostukset aloitettiin. Kohteet asetettiin myös kiireellisyysjärjestykseen.

Ilmastolain mukainen ilmastovuosikertomus annettiin eduskunnalle kesäkuussa. Ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan kaudelle 2013–2020 ja 2021–2030 asetettujen

taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) päästövähennysvelvoitteiden saavuttamista sekä kokonaispäästökehitystä suhteessa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteeseen. Vaikuttaa todennäköiseltä, että Suomi saavuttaa kauden 2013–2020 velvoitteen.

Ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmisteltiin ehdotus kiertotalouden strategiseksi edistämishjelmaksi. Ohjelmassa esitetään tavoitteet ja keinot, joilla hillitään luonnonvarojen ylikulutusta, torjutaan ilmastonmuutosta ja luonnon köyhtymistä sekä vahvistetaan taloutta ja työllisyyttä. Jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskevan hallituksen esitysluonnoksen valmistelua jatkettiin. Ympäristöministeriö käynnisti yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman uudistamisen.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistusta valmisteltiin laajassa työryhmätyössä ja parlamentaarisessa seurannassa. Uudistuksen päätavoitteiksi esitetään hiilineutraali yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen sekä rakentamisen laadun parantaminen ja digitalisaation edistäminen. Lakiehdotus on tarkoitus lähettää lausunnoille alkuvuodesta 2021. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää toteuttavassa Ryhti-hankkeessa laadittiin strateginen ja toiminnallinen tavoitteisto, mittaristo, riskienhallintamalli sekä tarkempi hankesuunnitelma ja työpaketit.

Asuntopoliittisen kehittämisohjelmaa valmistellut työryhmä luovutti työnsä ympäristö- ja ilmastoministerille vuoden lopussa. Asuntopoliittisen kehittämisohjelman tavoitteena on kehittää valtion asuntopoliitikkaa pitkäjänteisesti sekä toteuttaa hallitusohjelmassa ja eduskunnan tarkastusvaliokunnan hyväksymässä mietinnössä esitettyjä toimenpiteitä. Hallitusohjelman asuntopoliittisia linjauksia toteutettiin esim. asumisoikeuslain muutosesityksellä sekä esityksellä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta.

Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kuntien ja valtion väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen 12-vuotiset MAL-sopimukset allekirjoitettiin. MAL-sopimuksissa määritellään yhteiset tavoitteet yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi, lähivuosien asuntotuotannolle sekä kestävästä liikkumisesta ja liikennejärjestelmää kehittäviin toimenpiteisiin. MAL-sopimusmenettelyn laajentamismuutokset Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkiseuduille käynnistettiin.

Rakentamisen ja rakennusten energiatehokkuuden kehittämiseksi ja vähähiilisyyden aikaansaamiseksi on toteutettu ja valmisteilla useita toimenpiteitä. Pitkän aikavälin peruskorjausstrategia, jonka tavoitteena on rakennuskannan peruskorjaus erittäin energiatehokkaaksi ja vähähiiliseksi vuoteen 2050, valmistui. Asuinrakennusten energia-avustusjärjestelmä otettiin käyttöön sekä öljylämmityksestä luopumisen tukijärjestelmät pientaloille ja kuntien rakennuksille. Vähähiilisen rakentamisen ohjausta valmisteltiin tavoitteena kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä.

Rakentamisen kiertotalouden alueella jatkettiin työtä purkamisen kiertotalouden edistämiseksi.

Covid-19-pandemia asetti maaliskuusta alkaen haasteita rakennusalan toiminnalle niin yleisen tautitilanteen kuin rakennusalan kansainvälisten työvoima- ja materiaali riippuvuuksien takia. Rakennusallalla laadittiin ohjeita työmaiden toiminnalle, rakennusvalvonnassa lisättiin etävalvontaa ja ympäristöministeriö perusti rakennusalan seuranta- ja toimenpideryhmän toimialan kehityksen ja näkymien seurannan sekä toimialaa tukevien toimenpiteiden kehittämiseksi. Kesäkuun lisätalousarviossa tehtiin useita rakennusalaan tukevia elvytystoimenpiteitä. Toimien vaikutuksesta rakennusalan kehitys pysyi hyvänä ja tuotanto kasvussa.

Ilmastolain uudistus eteni ja sen laajat kuulemiset tavoittivat erityisesti nuoret ja saamelaiset. Ilmastolakia päivitetään siten, että se on linjassa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen kanssa. Vuoden 2050 päästövähennystavoitetta kiristetään ja lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040. Näiden tavoitteiden mukaisista toimenpiteistä linjataan samaan aikaan valmisteltavissa uudessa kansallisessa ilmasto- ja energiastategiassa, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa (KAISU) ja maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmassa. Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelmalla tuettiin ja rahoitettiin kuntien ja alueiden ilmastotyötä.

Yhteinen ennakkointityö on tehokas tapa osoittaa ympäristö- ja ilmastoasioiden merkitys ja rooli kaikilla yhteiskunnan sektoreilla taloudesta terveyteen ja teollisuudesta ihmisten arkeen. Vuonna 2020 ympäristöministeriö keskittyi ennakkoinnissa valtioneuvoston yhteiseen tulevaisuusselontekotyöhön tuottamalla aineistoa sen ensimmäiseen vaiheeseen eli toimintaympäristöanalyysiin. Monivaiheinen analyysiprosessi alkoi maaliskuussa 2020 ja jatkuu vuoden 2021 alkusyksyyn saakka. Prosessissa tunnistettiin tärkeimmät muutostekijät, määritettiin niistä tärkeimmät epävarmuustekijät, hahmoteltiin epävarmuustekijöille vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja koottiin näistä kehityskuluista neljä erilaista kokonaisskenaariota vuoteen 2040 mennessä.

Ympäristöministeriön kansainvälisen yhteistyön linjaukset valmistuivat. Tavoitteena on olla aktiivinen ja vahva vaikuttaja priorisoiduissa kansainvälisissä ympäristön- ja luonnon-suojelun sekä rakennetun ympäristön kysymyksissä ja tukea hallitusohjelman tavoitetta Suomesta, joka on kokoaan suurempi maailmalla kunnianhimoisten ympäristö- ja ilmasto-toimien sekä kestävä kehityksen edistäjänä.

YK:n biodiversiteettisopimuksen ja kansainvälisen kemikaalien ja jätteiden hallinnan uusia vuoden 2020 jälkeisiä tavoitteita neuvoteltaessa vaikutettiin aktiivisesti EU-kantoihin. Ympäristöministeriö käynnisti myös pohjoismaisen hankkeen globaalien biodiversiteetti- ja

kemikaali- ja jättesopimusten yhteistyöstä sekä osallistui pohjoismaisen kansainvälistä muovisopimusta tarkastelevan raportin ja ministerijulistuksen laadintaan.

Ympäristöministeriö toimi Barentsin euro-arktisen neuvoston ympäristötyöryhmän puheenjohtajana, käynnisti työn Barents-alueen ilmastomuutosta koskevan toimintaohjelman päivittämiseksi sekä valmisteli yhteistyötä vesistöjen ja metsien biodiversiteetin suojelemiseksi. Myös ulkoministeriön IBA-rahoitusta haettiin ja saatiin. Ympäristöministeriö tuki myös Arktisen neuvoston meriyhteistyössä sekä osallistui Suomen arktiseen strategiaan laadintaan.

1.2 Toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus

1.2.1 Kestävä kehitys

Ilmastomuutoksen torjunta, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja kestävämmän kulutuksen ja tuotannon edistäminen mm. kiertotaloutta edistämällä nostettiin valtioneuvoston Agenda2030 selonteon (2020) keskeisiin toimenpiteisiin.

Ympäristöministeriö osallistui myös Suomen kansallisen Agenda2030 maaraportin (Voluntary National Review, VNR) laadintaan, ympäristöä koskevien kestävä kehityksen tavoitteiden (SDG) seurantatiedon kokoamiseen ja analysointiin sekä raportin esittelyyn YK:lle. Ympäristöministeriö edisti parhaita kestävä kehityksen käytäntöjä YK:n HLPF-kokouksessa heinäkuussa sekä ESDN-konferenssissa lokakuussa.

Lisäksi ympäristöministeriö osallistui kansallista SDG-tiekarttaa valmistelemaan esiselvityksen ohjaukseen VNK:n asettamassa ohjausryhmässä.

Kansallinen julkisten hankintojen strategia valmistui syyskuussa. Ympäristöministeriö yhdessä Tampereen kaupungin kanssa vastaa hankintastrategiaa toteuttavan ekologisen kestävyys teemaryhmän vetämisestä.

Ympäristöministeriö neuvotteli useita Green deal -sopimuksia koskien mm. vähäpäästöisiä työmaita, haitallisten aineiden vähentämistä päiväkotiympäristössä ja rakentamisen muoveja.

Ympäristöministeriö koordinoi EU:n Green Deal -ilmastoaloitteeseen tähtäävää ennakkovaikuttamista.

Kestävä kehityksen toimikunta piti yhteiskokouksen ilmastopolitiikan pyöreän pöydän kanssa ja nosti esille ratkaisuja oikeudenmukaisen siirtymän toteuttamiseksi

hiilineutraaliin yhteiskuntaan. Toimikunta myös evästi valtioneuvoston kansliaa Suomen Agenda2030-maaraportin ja kansallisen Agenda2030-tiekartan keskeisistä elementeistä.

Vuoden 2020 aikana otettiin käyttöön avustusjärjestelmiä vähähiilisen asumisen tukemiseksi. Vähähiilisen rakentamisen säädösohjauksen kehittämistä on monin toimin edistetty. Vuonna 2020 kaupunkiseutujen ja maaseudun vuorovaikutuksen kestävyyttä ohjattiin seudullisella ja yliseudullisella alueidenkäytön suunnittelulla. Tuulivoimarakentamista edistettiin esimerkiksi suuntaamalla avustuksia kaavoituksen nopeuttamiseksi. Kaupunkiseutujen ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys on tuettu Lähiöohjelmassa, ja Kestävä kaupunki -ohjelmassa, joiden puitteissa on luotu konkreettisia toimenpiteitä kestävä kehityksen tukemiseksi. Lisäksi eri väestöryhmien asuinoloja on pyritty parantamaan myöntämällä avustuksia kohtuuhintaisen asuntorakentamisen tukemiseksi. Uudet, 12-vuotiseksi pidennetyt MAL-sopimukset vahvistavat kaupunkiseudulla tapahtuvaa kestävä kehitystä ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista maankäytön, asumisen, yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kysymyksissä. Puun käyttöä rakentamisessa on edistetty Puurakentamisen ohjelmalla sekä myöntämällä korotettuja käynnistysavustuksia ARA-puukerrostalorakentamiseen.

Arktinen ja pohjoismainen yhteistyö

Ympäristöministeriö osallistui Arktisen neuvoston työryhmien työhön ja tuki neuvoston ympäristöyhteistyön jatkuvuutta, ml. Arktisen neuvoston meriympäristönsuojelutyöryhmän (PAME) puheenjohtajuutta ja meriyhteistyön vahvistamista Islannin puheenjohtajuuskaudella. Ympäristöministeriö koordinoi ja toimitti arktiseen strategiaan ilmastomuutosta koskevan tekstin.

Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelma julkaistiin Pohjoismaiden neuvoston istunnossa lokakuussa ja sen osana myös ympäristöministeriön valmisteleva rakentamisen kiertotalouden hanke. Pohjoismainen vähähiilisen rakentamisen ja säädöskehityksen yhteistyö on ollut Suomen aloitteesta hyvin aktiivista. Päästötietokannan kehittäminen eteni kertomusvuonna yhteistyössä Ruotsin kanssa. Lisäksi suunniteltiin hankkeet hiilineutraaliuden ja Barentsin alueen biodiversiteetin edistämiseksi. Pohjoismaiden neuvoston vision toimeenpano etenee suunnitellusti ja ympäristötyöryhmien työhönosallistuttiin aktiivisesti.

Barentsin ympäristötyöryhmässä toteutettiin Suomen puheenjohtajuuskaudella 2020 kaksi virtuaalikokousta sekä lisäksi useita alatyöryhmien (Hot Spots sekä Luonto ja vesi) kokouksia ja webinaareja (luontomatkailu). Työ Barentsin alueen ilmastomuutos -toimintaohjelman päivittämiseksi käynnistyi ja yhteistyötä vesistöjen ja metsien biodiversiteetin suojelemiseksi valmisteltiin. Barents-yhteistyön vahvistamiseksi ympäristöministeriö sai rahoitusta ulkoministeriöltä. Rahoituksella toteutetaan mm. Hot spot -työn ja Fennoskandian vihreän vyöhykkeen evaluoinnit, Habitat Contact Forumin arvio, esitellään

hiilineutraalin kiertotalouden parhaita käytänteitä ja varmistetaan suomalaisen osaamisen näkyminen Barents-työssä.

Jäteyhteistyö oli hyvin aktiivista Kestävä jätteiden hallinta Venäjällä -hankkeen myötä. Ympäristöministeriö osallistui NEFCOn uuden Finland Black Carbon -ohjelman suunnitteluun ja osallistuu ohjausryhmään, kun ohjelma käynnistyy. Musta hiili -työtä tehtiin alueellisen yhteistyön, etenkin Arktisen neuvoston kautta. Luonnonsuojeluyhteistyö jatkui vakaana, ja yhteistyötä tehtiin myös Barents-yhteistyön kautta.

Ministeriön kansainvälisen yhteistyön linjaukset valmisteltiin ja hyväksyttiin käyttöön vuoden lopussa.

Kansainvälisten osapuolikokousten päätöskokouksia peruttiin ja siirretyiin vuoteen 2021. Valmistelutyö kuitenkin jatkui virkamiestasolla. Vaikutettiin EU-kantoihin neuvoteltaessa YK:n biodiversiteettisopimuksen (CBD) uutta 2020 jälkeistä globaalin biodiversiteetin suojelun viitekehitystä ja osallistuttiin CBD:n järjestämiin virtuaalikokouksiin syyskuussa, joissa Suomi esitteli 6. maaraportin toteutuksen arviointituloksia.

Ympäristöministeriö osallistui ministerin johdolla myös 30.9. järjestettävään YK:n biodiversiteetti -huippukokoukseen ja sen sivutapahtumiin.

Kemikaalien ja jätteiden hallinnan osalta vaikutettiin aktiivisesti EU-kantoihin Beyond 2020 -prosessin ja globaalin kemikaali- ja jäteagendan edistämiseksi.

EU-kantoihin vaikutettiin myös YK:n ympäristökokouksen (UNEA) alaisessa meriroska-työssä sekä osallistuttiin aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön globaalityön edistämiseksi, ml. pohjoismaisen kansainvälistä muovisopimusta tarkastelevan raportin julkaisu ja sitä koskeva pohjoismainen ministerijulistus lokakuussa 2020.

Vaikutettiin EU-kantoihin UNEA:n arviointiprosessissa. Arviointi ja suositukset saatiin valmiiksi, mutta varsinaisen UNEA:n viidennen kokouksen lykkäytyminen vuodella hidastaa toimeenpanoa.

Vaikutettiin Afrikka-strategiaan sidosryhmäkuulemisessa ympäristöteemojen nostamiseksi. Vaikutettiin Kehityspoliittisessa toimikunnassa biodiversiteettiselvitykseen biodiversiteetin ja ympäristön nostamiseksi läpileikkaavaksi teemaksi Suomen kehityspolitiikassa, missä onnistuttiin.

Ministeriö ennakko vaikutti EU:n Green Dealin ilmastoaloitteisiin sekä koordinoi Green Dealin nojalla annetun EU:n biodiversiteettistrategian ja kiertotaloustoimintasuunnitelman kansalliset kannat (E-kirjeet).

1.2.2 Ympäristönsuojelu

Ympäristölupamenettelyjen kehittäminen jatkuu

E-luvan valmistelua jatkettiin suunnitelmallisesti. Hanke on aluehallintovirastojen kärki-hankkeeksi priorisoima. Vuoden aikana digitalisoitiin hakijan näkökulmasta koko lupahakemusmenettely. Hakemusten laatimista helpotettiin luvanvaraisen toiminnon mukaisella hakemuksella ja sen täyttöohjeella. Lupahakemukseen toteutettiin uudistuksia, kuten materiaalitehokkuutta koskeva kokonaisuus sekä jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva kokonaisuus. Hakijan ja viranomaisen välisiin käsittelyvaiheisiin liittyvät toiminnot otettiin käyttöön. Ympäristölupien sähköinen asiointi yhdennettiin osaksi Luvat ja valvonta -kärkihanketta. E-lupa-hanketta jatkettiin vuoden 2023 loppuun saakka tavoitteena ympäristö- ja vesitalouslupien käsittelyprosessin digitalisoiminen puuttuvilta osin.

Valvonnan ja kuormituksen tietojärjestelmän (YLVA) valmistelu eteni hitaasti hankkeelle osoitettujen määrärahojen puitteissa. Ilmoitus- ja rekisteröinti on sähköistetty, vielä tarvitaan kuitenkin YLVA:n ulkopuolisen prosessin digitalisointi. Valvonta- ja kuormitustiedoista muodostettavien raporttien valmistelussa on päädytty hyödyntämään ELY-keskusten ja TE-toimistojen käyttöön rakennettua Mylly-tietoaalustaa, mikä hyödyttää laajasti ELY-keskuksia. Nykyinen hanke päättyi vuoden lopussa.

Lainsäädäntöhanke ympäristövahinkojen toissijaisen korvausjärjestelmän valmisteleminen eteni suunnitellusti hankkeelle asetetun laajapohjaisen ohjausryhmän tukemana. Julkinen kuuleminen pidettiin 3.12.2020. VN-TEAS-hankkeessa selvitettiin toissijaisia vastuujärjestelmiä muissa maissa. Ympäristönsuojelulain jätevuokussäännösten ja lupapäätösten muuttamista koskevien säännösten muuttamista koskevan hallituksen esityksen valmistelu aloitettiin.

Ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisen seurantaryhmän työtä jatkettiin vuoden 2022 loppuun saakka. Ympäristölupaa tietyillä toimialoilla korvaavan ilmoitusmenettelyn käyttöönotto viimeisteltiin, kun puolustusvoimien kemikaalivarastojen ilmoitusten käsittelyä koskevat poikkeussäännökset tulivat voimaan.

Lupamenettelyn ja valvonnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista edistettiin sekä tuettiin aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisten kehittämishankkeiden, niin sanottujen OHKE-hankkeiden, kautta.

Ilmansuojelun tehostamiseen liittyvä työ eteni toimeenpanoon

Vuonna 2019 valtioneuvoston hyväksymän kansallisen ilmansuojeluohjelman valmistelun aikana tehtyjen arvioiden mukaan päästökattodirektiivin päästövähennysvelvoitteiden toteutuminen ei edellytä kansallisia lisätoimia. Vaikka direktiivin päästövähennysvelvoitteet

täyttyisivät, ei edelleenkään olla tilanteessa, jossa terveyshaittoja ei syntyisi. Merkittävimmät terveyshaitat liittyvät nykytietämyksen perusteella pienhiukkaspäästöihin, joiden pitoisuuksille ei ole määritelty turvallista kynnystasoa. Puun pienpoltto takoissa ja kiukaissa suurimpana pienhiukkasten päästölähteenä Suomessa edellyttää lisätoimia. Ohjelman toimeenpanoverkko aloitti työnsä syyskuussa 2020 ja kaikki teemaryhmät nimettiin. Osa teemaryhmistä aloitti työnsä.

Käytöstä poistetut ja hylätyt kaivannaisjätealueet

Valtio varoin aloitettiin Suomen käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätealueiden tarkemmat kohdetutkimukset ja kunnostukset. Työtä varten laadittiin toimintamalli ja kohteet asetettiin kiireellisyysjärjestykseen. Haverin entisen kultakaivoksen rikastushiekka-alueella selvitettiin yhdessä Ylöjärven kaupungin kanssa alueen ympäristöriskejä ja suunniteltiin riskienhallintatoimia. Kohteen kunnostaminen alkaa keväällä 2021. Myös Orijärven entisen kuparikaivoksen alueella selvitettiin alueen pilaantuneisuutta sekä terveys- ja ympäristöriskejä.

Ilmastopolitiikan toimeenpano

Ilmastolain uudistamisen valmistelu eteni erityisesti tavoitteen asetteluun, soveltamisalan laajentamisen ja perus- ja ihmisoikeuksien osalta. Valmistelussa osallistettiin laajasti kansalaisia, haavoittuvia ryhmiä ja muita sidosryhmiä. Ilmastolain valmistelua tukevat taustaselvitykset valmistuivat. Ilmastolakia päivitetään siten, että se on linjassa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen kanssa. Vuoden 2050 päästövähennystavoitetta kiristetään, ja lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040. Näiden tavoitteiden mukaisista toimenpiteistä linjataan samaan aikaan valmisteltavissa uudessa kansallisessa ilmasto- ja energiastrategiassa, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa (KAISU) ja maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmassa, joiden on tarkoitus valmistua syksyllä 2021.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman KAISU-työryhmä asetettiin lokakuussa, ja sektorien valmisteluvastuista sovittiin. Suunnitelmassa esitetään päästökehitysarviot (skenaariot) vuoteen 2035 ja toimet, joilla on tarkoitus saavuttaa ns. taakanjakosektorille asetetut päästövähennystavoitteet. Valtioneuvoston on tarkoitus hyväksyä KAISU-suunnitelmaa koskeva selonteko syksyllä 2021.

Ilmastolainmukainen ilmastovuosikertomus annettiin eduskunnalle kesäkuussa. Ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan kaudelle 2013–2020 ja 2021–2030 asetettujen taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) päästövähennysvelvoitteiden saavuttamista sekä kokonaispäästökehitystä suhteessa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteeseen.

Vaikuttaa todennäköiseltä, että Suomi saavuttaa kauden 2013–2020 velvoitteen. Myös kauden 2021–2030 toimet on suunniteltu siten, että velvoite täytetään. Suunnitellut toimet eivät kuitenkaan ole riittäviä 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen. Taakanjakosektorin kannalta keskeistä on liikennesektorin päästökehitys, mutta toimia tarvitaan jokaisella sektorilla. Hiilineutraaliustavoitteen kannalta myös päästökauppaan kuuluvien energian tuotannon ja teollisuuden päästöjen sekä maankäyttösektorin hiilinielujen kehityksellä on ratkaiseva merkitys. Yleistajuinen tiivistelmä Ilmastovuosikertomuksesta julkistettiin, ja verkkoviestintäkampanja käynnistettiin syyskuussa.

Ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma tukee ja rahoittaa kuntien ja alueiden ilmastotyötä hankintojen ja valtionavustusten kautta. Suurin osa ohjelman rahoituksesta suunnataan suoraan kuntien ja alueiden omien ilmastohankkeiden avustamiseen, ja lähtökohtana näissä hankkeissa on ottaa käyttöön parhaita ilmastokäytäntöjä ja kokeilla uusia. Lisäksi osa ohjelman rahoituksesta käytetään kansallisen tason hankintoihin, joiden kautta mahdollistetaan kaikkien kuntien ja alueiden ilmastotyötä muun muassa kehittämällä yhteisiä toimintamalleja, viestintämateriaaleja, tietopohjaa ja koulutuksia.

Ympäristöministeriö, Senaatti-kiinteistöt sekä Espoon, Helsingin, Turun ja Vantaan kaupungit allekirjoittivat syyskuussa vapaaehtoisen green deal -sopimuksen työmailla syntyvien päästöjen vähentämiseksi. Sopimuksen tavoitteena on, että kaupunkien ja Senaatin työmaat ovat vuoden 2025 loppuun mennessä fossiilittomia, eli niillä ei käytetä fossiilisia polttoaineita. Lisäksi vuoteen 2030 mennessä työmailla käytettävistä työkoneista ja työmaiden kuljetuksista vähintään 50 prosenttia toimii sähköllä, biokaasulla tai vedyllä. Sopimuksen mukaisesti työmaiden päästöihin luetaan työkoneiden, sähkön, lämmityksen ja vaihteittain kuljetusten päästöt.

Hallitusohjelmaan kirjattu Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Pyöreässä pöydässä on 20 eri tahoa, ja se pyrkii kuulemaan eri tahoja laajemmin. Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä tukee ilmastopolitiikan kansallista valmistelua ja toimeenpanoa. Pyöreän pöydän puheenjohtajana toimii pääministeri Sanna Marin.

Ilmasto- ja energiapoliittinen ministerityöryhmä kokoontui ministeri Krista Mikkosen johdolla vuoden aikana 15 kertaa.

EU:n ilmastoaloitteiden ennakkoaiheuttamismuistio koordinoitiin ja valmisteltiin, ja toteutettiin ennakkoaiheuttamista liittyen erityisesti EU:n 2030 päästövähennystavoitteen nostoon. Valmisteltiin U-kirje Euroopan ilmastolaista ja E-kirje 2030 tavoitteiden päivittämisestä. KV-ilmastoneuvottelut ja EU-valmistelu toteutettiin etäkokouksina mm. tavoitteiden kunnianhimon noston, toimeenpanon ja rahoituksen osalta.

Toimenpideohjelman ehdotusta siirtymisessä öljylämmitteisistä kiinteistöistä muihin lämmitysmuotoihin on valmisteltu. Tavoitteena on saattaa ehdotus keväällä 2021 lausunnoille.

Pientalojen avustusjärjestelmä öljylämmityksestä luopumiseksi käynnistyi 1.9.2020. Kuntien kiinteistöjä koskeva avustusjärjestelmä avattiin lokakuussa.

Pariisin sopimus

Vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastositomuksen myötä kaikkien maiden yhteisenä tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle 2,0 asteeseen ja pyrkiä siihen, että keskilämpötilan nousu jäisi 1,5 asteeseen. Maailman kaikki maat ovat sitoutuneet toimiin ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Pariisin sopimuksen 5-vuotispäivä 12.12.2020 kokosi valtionpäämiehet virtuaaliseen ilmastotuippukokoukseen, jossa EU ilmoitti 2030 päästövähennystavoitteensa olevan vähintään - 55 prosenttia vuoteen 1990 verrattuna.

Kiertotalouden edistäminen

Vuoden 2020 aikana valmisteltiin ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön johdolla ehdotus kiertotalouden strategiseksi edistämishjelmaksi. Työ toteutettiin laajassa sidosryhmäyhteistyössä. Ohjelman ohjausryhmä hyväksyi ehdotuksen 4.12.2020 ja ehdotus julkistettiin 13.1.2021. Ohjelmaehdotuksen pohjalta laaditaan valtioneuvoston periaatepäätös, jonka hyväksymistä edeltää lausuntokierros. Ohjelmassa esitetään tavoitteet ja keinot, joilla hillitään luonnonvarojen ylikulutusta, torjutaan ilmastomuutosta ja luonnon köyhtymistä sekä vahvistetaan taloutta ja työllisyyttä. Lisäksi osallistuttiin ja vaikutettiin komission 2020 maaliskuussa julkaiseman kiertotalouden toimintaohjelman käsittelyyn.

Jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskevan hallituksen esitysluonnoksen valmistelu jatkui koko vuoden 2020. Poliittinen kompromissi saavutettiin vuoden lopussa ja tavoitteena on aloittaa hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa maaliskuussa 2021. Neljän eri direktiivin täytäntöönpanon määräaika meni umpeen 5.7.2020 ja komissio käynnisti marraskuussa 2020 rikkomusmenettelyn.

Tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämisestä annetun direktiivin eli ns. kertakäyttömuovidirektiivin (SUP-direktiivi) täytäntöönpano työllisti koko vuoden ajan. Täytäntöönpanoa varten teetettiin taustaselvityksiä ja järjestettiin useita online-sidosryhmätyöpajoja. Markkinakieltoja ja merkintöjä koskevat velvoitteet säädetään osana edellä mainittua jätelakia koskevaa hallituksen esitystä. Muut lakisäätelyvelvoitteet toteutetaan jätelain muutoksen toisessa vaiheessa. Kertakäyttömuoveja koskevien

vähentämistoimien osalta aloitettiin neuvottelut toimialan kanssa green deal -prosessin käynnistämisestä.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2023 (VALTSU) päivitys käynnistyi syyskuudella. Päivitys tuli ajankohtaiseksi, koska jätealan direktiivien uudistuksen myötä jätesuunnitelman sisältöön on tullut uusia vaatimuksia. Alueellista osallistumista järjestettiin CIRCWASTE-hankkeen kanssa.

Muovietiekartan toimeenpanon toteutusta jatkettiin. Syyskuudella 2020 järjestettiin ”Muovimiljoona-rahoitushaku”, jonka avulla käynnistettiin muoviongelman ratkaisuihin tähtäviä kokeilu- ja pilotointihankkeita.

Rakentamisen muovietiekartan toteutus etenee suunnitelmien mukaisesti. Rakentamisen muoveja koskeva green deal -sopimus valmistui joulukuussa.

Ympäristöministeriö vaikutti EU-kantoihin YK:n ympäristökokouksen (UNEA) alaisessa meriroskatyössä sekä osallistuttiin aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön globaalityön edistämiseksi, ml. pohjoismaisen kansainvälistä muovisopimusta tarkastelevan raportin julkaisu ja sitä koskeva pohjoismainen ministerijulistus lokakuussa 2020.

Öljyjätteen keräykseen, kuljetukseen ja varastointiin myönnettiin joulukuussa valtionavustusta viidelle uudelle hankkeelle. Tukiohjelman määrärahat on kokonaisuudessaan sidottu ja hankkeet toteutetaan vuoden 2021 aikana. Tukiohjelma liittyy öljyjätehuollon green deal -sopimukseen.

Jätteen luokittelun päättymistä koskevaa valmistelua tehtiin niin betonimurskeen, muovinkierrätyksen kuin jätteenpolton käsitellyn kuonan osalta. Ensimmäinen kansallinen jätteen luokittelun päättymistä koskevaa asetuserä (betonimurske) lähetettiin lausunnoille joulukuussa.

Jäte- ja tuotetietojärjestelmä -hankkeen esiselvitysvaihe ja asettamisen valmistelut jatkuivat koko vuoden. Esiselvitysvaiheen pohjalta päädyttiin ratkaisuun, jossa järjestelmää kehitetään vuosille 2021–2022 asetettavassa hankkeessa nykyisten jäte- ja tuotetietojen seurantaan käytettävien kansallisten tietojärjestelmien (kuten YLVA, jätehuoltorekisteri, tuottajarekisteri, kansainväliset jätesiirrot -järjestelmä) pohjalta integroiden siihen uusia osia, kuten siirtoasiakirjarekisteri. Siirtoasiakirjarekisterin toteutus käynnistyi Suomen ympäristökeskuksessa ja sen suunniteltu käyttöönotto on 1.1.2022. Myös Materiaalitorin kehittämistä jatkettiin mm. julkisten hankintojen Hilma-kanavan ja Materiaalitorin yhteensovittamiseksi.

VN-TEAS-rahoituksella selvitettiin hiili- ja ympäristöjalanjäljen sisällyttämistä hankintalainsäädäntöön sekä ympäristötavoitteiden mittaamista, kiertotaloutta edistäviä tuotepolitiikan ohjauskeinoja sekä ohjauskeinojen vaikutusta jätteenpolton kiertotalous- ja ilmasto-vaikutuksiin. Jäteveron korottamisesta ja laajentamisesta tehtiin erillinen taustaselvitys.

Kemikaalien ympäristövaikutukset

Ympäristöministeriö käynnisti loppuvuonna 2020 yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman uudistamisen. Työhön osallistuvat kemikaalineuvottelukunta, Tukesin vetämä asiantuntijalaitoksista koostuva riskiryhmä ja ympäristöministeriön kutsuma tiederyhmä.

EU:n uusi kemikaalistrategia julkaistiin lokakuussa ja se sisälsi lukuisia aloitteita vuosille 2020–2024. Kemikaalien ympäristövaikutusten osalta vuosi 2020 painottui myös kemikaalialioiden parempaan huomioimiseen ympäristöluvuissa ja valvonnan kehittämiseen ja yhden luukun -periaatteen käyttöön ottoon kemikaalitietojen toimittamisessa.

Kemikaalien ja jätteiden hallinnan osalta vaikutettiin aktiivisesti EU-kantoihin ns. Beyond 2020 -prosessin ja globaalin kemikaali- ja jäteagendan edistämiseksi.

Ympäristövaikutusten arviointi

VN TEAS -hanke (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushanke) ilmastovaikutuksista ympäristöluvuissa jatkuu. SYKE:n toteuttama Ilmastovaikutusten arviointi YVAssa ja SOVAssa -hanke saatiin päätökseen ja raportti julkaistaan alkuvuodesta 2021.

Ympäristöministeriö jatkoi SOVA-asetuksen (347/2005) 1 §:n luetteloa ympäristöarviointia edellyttävistä suunnitelmista ja ohjelmista koskevan muutoksen valmistelua Tähän liittyen ympäristöministeriö käynnisti selvityksen ympäristöarvioinnin soveltamisalasta Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa.

Ympäristöministeriö hoiti Espoon YVA-yleissopimuksen ja SOVA-pöytäkirjan mukaiset tehtävät liittyen valtioiden rajat ylittäviin hankkeisiin sekä suunnitelmiin ja ohjelmiin. Espoon-sopimuksen 8. ja SOVA-pöytäkirjan 4. osapuolikokous järjestettiin joulukuussa 2020 etänä mutta Liettuan isännöimänä. Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen toimi kokouksen korkean tason osuuden puheenjohtajana. Kokouksen merkittävin päätös oli ohjeen hyväksyminen Espoon-sopimuksen soveltamisesta ydinvoimaloiden käyttöään pidennyksiin.

Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskaudella 2017–2019 tehdyt Arktisen YVAN hyvän käytännön suositusten (Good Practices for Environmental Impact Assessment and

Meaningful Engagement in the Arctic–Including Good Practice Recommendations) toimeenpanon edistämisestä järjestettiin työseminaari Inarissa tammikuussa 2020. Työseminaariin osallistui viranomaisia ja saamelaitahoja Suomesta, Ruotsista ja Norjasta.

Ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen edistäminen sekä ympäristöjärjestöjen tukeminen

Vuonna 2020 harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin 33 ympäristö- ja asun-to-
alan järjestöille niiden perustoimintaan tai neuvonta- ja valistustyöhön, yhteensä 1,315 milj. euroa. Ympäristöhoitoon (ml. saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 607 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 308 000 euroa. Lisäksi avustusmomentilta kohdennettiin suoraan Suomen Metsästäjäliitolle 100 000 euroa eduskunnan päätöksellä.

Ympäristö- ja ilmastonäkökohtien huomioon ottaminen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa biotaloudessa

Ympäristöministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen valmisteluun. Tavoitteena on ympäristö- ja ilmastotavoitteisiin vastaaminen maataloustukien keinoin. Erityisesti tavoitteena on, että yhteisen maatalouspolitiikan valmistelussa tulisivat entistä vahvemmin huomioiduksi vesien- ja merenhoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, maisemanhoidon ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen. Lisäksi ympäristöministeriö osallistui uutta metsätalouden kannustinjärjestelmää valmistelevan työryhmän työhön. Tavoitteena on suunnata tuet aikaisempaa selvemmin ympäristöhyötyjen tuottamiseen kuten metsätalouden vesiensuojelurakenteisiin ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen sekä huomioida ilmastotavoitteet. Työryhmä sai mietintönsä valmiiksi joulukuussa 2020.

1.2.3 Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelulainsäädännön uudistaminen

Joulukuussa 2019 käynnistetyn luonnonsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua lainsäädännön toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisen myötä, edistää laji- ja luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä erityisesti rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmän kautta sekä tehostaa ja selkeyttää hallinnollisia menettelyjä ja luonnonsuojelulain roolia osana muuta ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä. Hanke on edennyt hyvin ja laajasti osallistettuna, kolmena rinnakkaisena projektina: 1. Luonnonsuojelulain- ja asetuksen päivittäminen, missä tavoitteena ehdotus hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulain uudistamisesta sekä ehdotus luonnonsuojeluasetukseksi tammikuussa 2022, 2. Uusi laki rauhoitettujen lajien

aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta (hallituksen esitys ollut lausunnolla syksyllä 2020 ja viimeistelyssä) sekä 3. Ekologisen kompensaation kehittäminen, jossa on valmisteilla ehdotukset ekologisen kompensaation järjestämiseksi sekä ehdotus ympäristöministeriön ohjeistukseksi syyskuuksi 2021

Helmi-elinympäristöohjelma

Panostukset luontokadon pysäyttämiseksi ovat vuoden kuluessa merkittävästi lisääntyneet erityisesti Helmi-elinympäristöohjelman puitteissa. Ohjelma vastaa Suomen luonnon köyhtymisen suurimpaan syyhyn: elinympäristöjen vähenemiseen ja laadun heikkenemiseen. Laajapohjaisen ohjausryhmän ohjauksessa valmistellussa Helmi-ohjelmassa asetetaan vuoteen 2030 ulottuvat laadulliset ja määrälliset suojelun ja hoidon tavoitteet soille, lintuvesille ja kosteikoille, perinnebiotoopeille, metsille sekä pienvesille ja rantaluonnolle. Ohjelmaluonnos oli joului-tammikuussa kommentoitavana Ota kantaa -palvelussa ja asiantuntijaryhmillä. Tavoitteena on ohjelman hyväksyntä ohjausryhmässä maaliskuussa 2021, jonka jälkeen ympäristöministeriö valmistelee päätöksen valtioneuvostoon vietäväksi toukokuussa 2021.

ELY-keskukset sekä Metsähallituksen Luontopalvelut aloittivat konkreettiset elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotoimet vuoden 2020 aikana. Soita ennallistettiin 1 640 hehtaaria heikosta lumitalvesta huolimatta. Lintuvesien kunnostustoimia tehtiin noin 20 kohteella, ja linnustoselvityksiä 90 kohteella. Metsäisissä elinympäristöissä hoidettiin muun muassa valkoselkätikkametsiä ja lehtoja. Vapaaehtoisen soidensuojelun 5 000 hehtaarin tavoite ylitettiin, suojeluun saatiin huimat 5 580 hehtaaria, painottuen Pohjois-Pohjanmaalle, Pohjois-Karjalaan ja Pohjois-Savoon. Uuden Kunta-Helmin erityisavustushaun kautta on avustettu 45 luonnonhoitohanketta 36 eri kunnassa noin kolmella miljoonalla eurolla

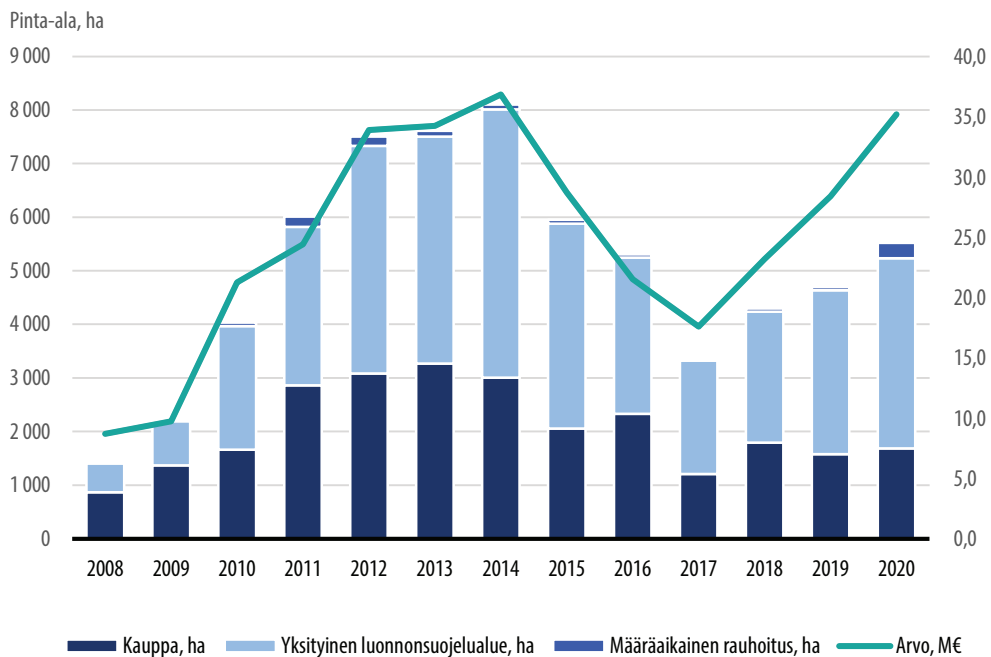
Metsien suojelu

METSO-ohjelman ja Helmi-ohjelman soidensuojelun tehostamiseksi ELY-keskuksiin on rekrytoitu erillismäärärahalla toistakymmentähenkilöä arviointien ja suojeluneuvottelujen toteutukseen, mikä näkyy myös tuloksissa. METSO:n suojelutavoite vuonna 2020 oli 4 500 hehtaaria, ja tavoite ylitettiin. Metsiä suojeltiin yhteensä 5 520 hehtaaria, mistä lahoppuustoisia metsiä 60 prosenttia. Suojelutarjonta on lisääntynyt ja toteutus tehostunut. Metsien suojelu kohdentui tavoitteen mukaisesti Etelä-Suomeen, etenkin Varsinais-Suomeen ja Uudellemaalle.

Muiden suojeluohjelmien sekä kaavojen suojeluvarausten suojelua toteutettiin noin 2 200 hehtaaria. Lisäksi loppuvuonna käynnistettiin lisämäärärahojen turvin myös Pohjois-Suomen metsien suojelu, joka saatiin hyvin alulle. Kolmen pohjoisimman ELY-keskuksen alueella suojeltiin noin 300 hehtaaria arvokkaita metsiä. Suojelualueverkostoa

täydennettiin vuoden aikana kokonaisuudessaan yli 13 600 hehtaarilla, mikä on loistava saavutus.

Kuvio 1. METSON pinta-alat ja kustannukset 2008-2020

Ympäristöministeriö osallistui vuoden 2020 lopulla päättyneen METKA-työryhmän toimintaan sekä useisiin talousmetsien luonnonhoidon kehittämishankkeisiin.

Luontotiedon lisääminen ja hallinta

Hallitusohjelman mukaisesti luontopaneelin roolia riippumattomana tiedepaneelina on sen uudella kaudella selkeytetty ja resursseja vahvistettu. Suomen luontopaneeli on nyt Suomen ilmastopaneelin kaltainen toimija, joka edistää tieteen ja politiikan vuoropuhelua.

Lajiston ja elinympäristöjen tutkimusohjelma Putte II käynnistettiin ja 57 hankehakemuksen joukosta valittiin 13 hanketta käynnistyviksi 2021. Finnish Ecosystem Observatory (FEO) -hanke käynnistyi keskeisenä luontotiedon seurannan ja hallinnan kehittämiskohteenä Suomen ympäristökeskuksessa. Uhanalaisimpia luontotyyppejämme perinnebiotooppeja inventoitiin kaikissa ELY-keskuksissa ja Metsähallituksessa, lettosoit Lapissa ja Pohjois-Karjalassa sekä kalkkikallioita keskeisillä kalkkialueilla.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi on edistynyt. Vuonna 2016 järjestetyn laajan kuulemisen perusteella tehdyistä aluemuutoksista järjestettiin joulukuussa 2020 täydentävä lausunto- ja kuulemiskierros. Sen pohjalta on tarkoitus valmistella valtioneuvoston päätös maisema-aluevalikoimasta vuoden 2021 aikana.

Maisemanhoitoalueet

Ympäristöministeriö teki 28.11.2020 päätöksen, jolla Kainuun ELY-keskuksen hake-muksesta Sotkamon Naapurinvaaraan perustettiin luonnonsuojelulain mukainen maisemanhoitoalue. Alueen perustamisesta aloitteen teki Naapurinvaaran kyläyhdistys ry. ja hankkeen valmistelu tehtiin paikallisena yhteistyönä. Naapurinvaaran maisemanhoitoalue on laajuudeltaan 2 800 hehtaaria. Alueen vaara-asutus on ainutlaatuinen yhdistelmä tasapainoista rakentamista, arvokkaita luonnonympäristöjä ja laajoja perinnebiotooppeja. Sen maisemat muodostavat harmonisen kokonaisuuden ja siellä on monia kulttuurimaisemien kannalta merkittäviä kohteita. Muiden maisemanhoitoalueiden valmistelu jatkuu suunnitellusti.

Kaupunkipuistot

Ympäristöministeriö perusti Kokkolan kansallisen kaupunkipuiston, joka käsittää lähes 20 000 hehtaaria kansainvälisesti arvokasta maankohoamisrannikon luontoa ja rakennusperintöä. Muiden kaupunkipuistojen valmistelu jatkuu suunnitellusti.

Luontomatkailun edistäminen

Ympäristöministeriö käynnisti hallitusohjelmaan perustuvan kansallisen luonnon virkistyskäyttöstrategian laatimisen tavoitteena antaa strategia valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoden 2021 loppuun mennessä. Luonnossa liikkumisen suosion kasvu perustlee osaltaan laajapohjaisen strategiatyön merkitystä sekä sen vaikutusta hyvinvointiin ja talouteen.

Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2020 noin 3,96 milj. käyntiä, mikä merkitsi 23 prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Kaikkien Metsähallituksen hoitamien valtion suojelualueiden ja asiakaspalvelupisteiden kokonaiskäyntimäärä vuonna 2020 oli 9,2 miljoonaa käyntiä. Maastokohteiden käyntimäärä kasvoi edellisestä vuodesta 17 prosenttia. Nousutrendi on jatkunut yli 15 vuotta. Covid-19-pandemia vauhditti osaltaan kotimaan luontomatkailua ja ennätysellistä nousua, vaikka ulkomaisten matkailijoiden käynnit vähentyivätkin.

Luontokohteiden palvelurakenteiden parantaminen ja kehittäminen Metsähallituksen Luontopalvelujen lisärahoituksella mahdollisti sen, että kansallispuistoihin ja luontokohteisiin voitiin vuonna 2020 vastaanottaa huomattavasti kasvaneet kävijämäärät. Myös kävijätyytyväisyys säilyi hyvänä (4,4 asteikolla 1–5). Ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön kertaluontoisten investointirahoitusten lisäksi Metsähallituksen Luontopalveluilla oli vuonna 2020 käytössään 7,5 milj. euron tasokorotus luonnonsuojelualueverkoston hoitoon.

Kansallisena kornakriisin elvytystoimenä kuntien lähivirkistysalueiden kehittämiseen varattiin kunille haettavaksi 10 milj. euron avustuspäärä.

LIFE-hankkeet

Komissio hyväksyi Ympäristöministeriön hankkeen integroitujen hankkeiden 2021–2027 edistämiseksi. Se on kokonaiskustannuksiltaan 0,67 milj. euroa, josta EU maksaa 0,47 milj. euroa. Tämä työ käynnistettiin vuoden 2020 lopulla ja siinä tehdään mm. strateginen tiekartta Suomen Life-integroiduille hankkeille vuoteen 2027 asti.

Komissio hyväksyi vuonna 2020 yhden uuden suomalaisen LIFE-hankkeen, Our Sai-maa Seal LIFE. Se on kokonaiskustannuksiltaan 7,1 milj. euroa, josta EU maksaa 5,3 milj. euroa.

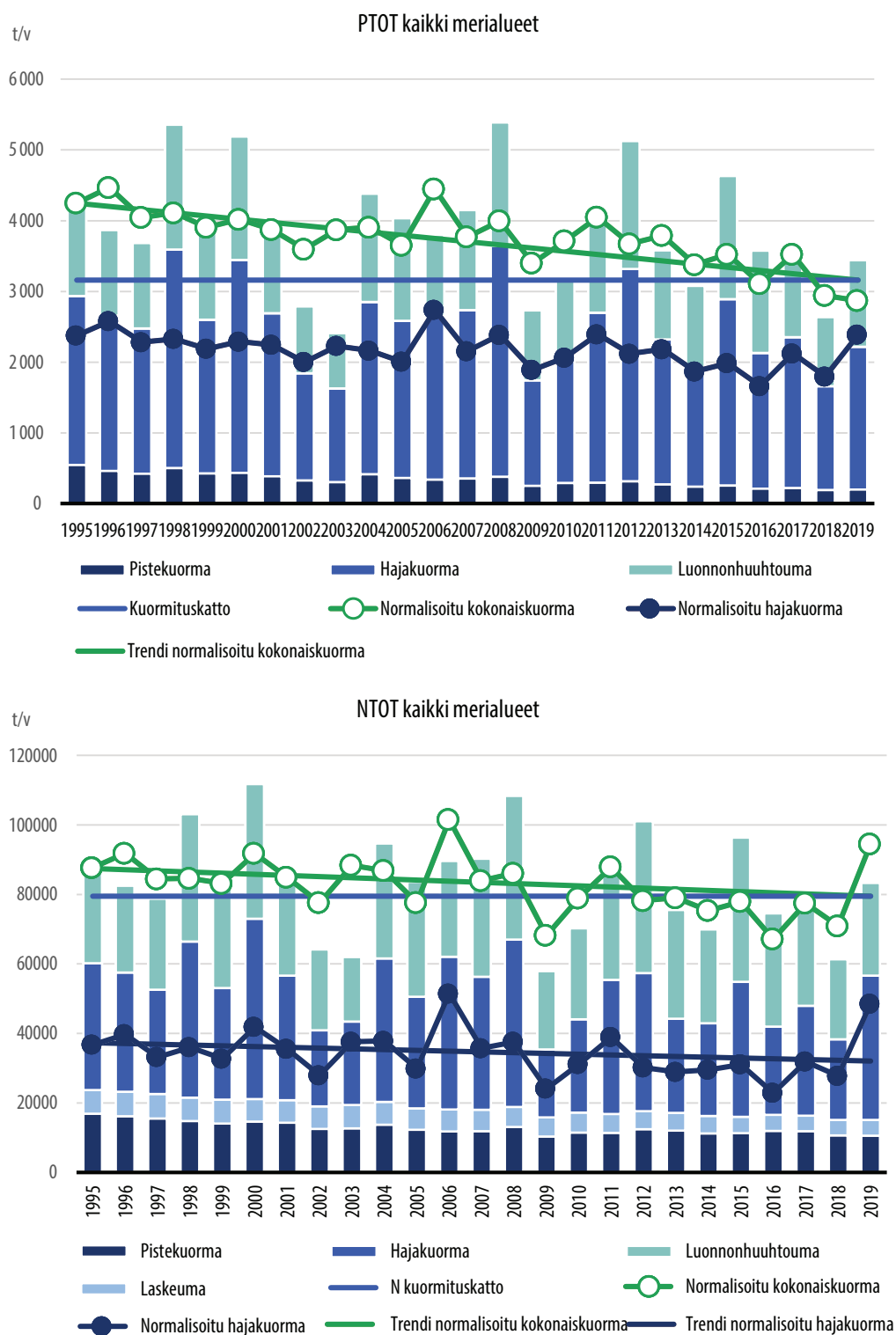
1.2.4 Vesien ja merensuojelu

Vesien- ja merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpano edistyi suunnitellulla tavalla. Tavoitteena on hyvän tilan saavuttaminen merenhoidossa vuonna 2020 ja vesienhoidossa viimeistään vuonna 2027.

Itämeren hyvän tilan saavuttamisen haasteita ovat erityisesti rehevöityminen ja luonnon monimuotoisuuden tila. Ravinnekuormitus Suomesta Itämereen on fosforin (PTOT) ja typen (NTOT) osalta aikajaksolla 1995–2019 edelleen hienoisessa laskusuunnassa erityisesti pistekuormituksen vähenemisen ansiota. Hajakuormitusta, erityisesti maataloudesta, sen sijaan ei ole saatu laskuun kummankaan ravinteen osalta.

Kuvio 2. Suomesta Itämereen päätyvä kokonaisfosfori- ja typikuorma (t) 1995–2019.

Vesienhoitosuunnitelmaehdotukset valmistuivat ja ovat kuultavina marraskuusta 2020 toukokuuhun 2021. Merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman päivitys saatiin valmiiksi ja raportoitiin komissiolle lokakuussa. Päivitetty seurantaohjelma kattaa vuodet 2020–2026. Merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman päivitystä vuoksiksi 2022–2027 valmisteltiin, ja kuuleminen oli määrä käynnistää 1.2.2021.

ELY-keskukset myönsivät avustuksia vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa edistäviin vesistöjen kunnostushankkeisiin sekä pohjavesien suojelusuunnitelmiin toimialueillaan. Vesiensuojelun tehostamisohjelman avulla toimintaa voitiin aktivoida ja ohjata resursseja myös ELY-keskusten asiantuntijatyöhön sekä toimijaverkostojen vahvistamiseen.

Ympäristöministeriön rahoittamia vesien ja merenhoidon kehittämishankkeita valmistui 17 kpl. Hankkeissa muun muassa pilotoitiin taloudellisesti kannattavaa hoitokalastusmallia, testattiin tuhkalannoituksen vaikutusta metsien happamuuden ennaltaehkäisyyn sekä selvitettiin puupohjaisten materiaalien tehoa metsätalouden vesiensuojelussa ja vesistö-kunnostuksissa. Vesistöviestintää, -neuvontaa ja verkostoitumistyötä edistettiin eri puolilla Suomea toteutetuissa hankkeissa, joihin osallistui sekä paikallisia vesiensuojeluyhdistyksiä että kansalaisjärjestöjä. Ylivieskassa kehitettiin hulevesien hallintaa, valuma-alueen ravinnekuormituksen vähentämistä edistettiin mm. Raaseporinjoella ja kolmen muun joen valuma-alueella Länsi-Uudellamaalla.

Vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistus eteni toteutusvaiheeseen, jonka ensimmäinen osa on merenhoidon tiedonhallinta. Uuteen tekniikkaan perustuva tallennustila ja käyttöliittymä otettiin koekäyttöön vuoden lopussa. Pohjavesien tiedonhallinnan sisällön määrittely käynnistyi syksyllä 2020.

Ympäristön tilan seurannan strategian päivitys 2030-luvulle aloitettiin vuoden lopussa.

Ympäristöministeriö vaikutti aktiivisesti vesidirektiivien toimivuusarvioinnin sisältöön. Tämänhetkisen tiedon mukaan komissio ei tule avaamaan vesipuitedirektiiviä toimivuustarkastelun tulosten pohjalta, mutta aloittaa pohjavesidirektiivin ja prioriteettiainedirektiivin liitteiden tarkastelumenettelyn. Esitys yhdyskuntajätevesidirektiivin muutoksesta annettaneen vuonna 2022. Komissio julkaisi katsauksen meristrategiadirektiivin toimeenpanoon ja aikoo käynnistää direktiivin tarkistamisen 2023.

YM täydensi merenhoitoa koskevaa lainsäädäntöään EU:n komissiolta saadun virallisen huomautuksen johdosta. Muutokset olivat luonteeltaan säädösteknisiä täsmennyksiä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004) sekä merenhoitoasetukseen (980/2011).

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Vesiensuojelun tehostamisohjelma – Veden vuoro on jatkanut vesien- ja Itämeren suojelun toimeenpanoa. Alueellisesti tärkeiden vesistöjen tilan parantamiseksi ELY-keskukset rahoittivat yli 50 vesistökunnostushanketta ja alueellisten verkostojen toimintaedellytyksiä tuettiin kunnostushankkeiden toimeenpanossa. Varsinais-Suomen ELY-keskus käynnisti laajamittaisen kipsinlevityksen Saaristomerен valuma-alueella. Viljelijöille tehtiin avustuspäätöksiä, ja näiden perusteella kipsiä levitettiin syksyllä lähes 9 000 hehtaarille. Peltojen rakennekalkki ja ravinnekuitusittelyjen tutkimuksia jatkettiin, Turun ammattikorkeakoulun ja Luonnonvarakeskuksen johdolla, menetelmien myöhemmin tapahtuvan laajeman käyttöönoton mahdollistamiseksi.

Kaupunkivesien haitallisten aineiden hallinnan kehittämiseksi Etelä-Savon ELY-keskus rahoitti seitsemän uutta hanketta. Rajavartiolaitos ja Suomen ympäristökeskus saneerasivat kaksi korkean ympäristöriskin hylkyä. Maa- ja metsätalousministeriö asetti yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa hankeryhmän kehittämään maa- ja metsätalouden valuma-alueelähtöistä vesienhallintaa. Ensimmäisenä toimenpiteenä toteutettiin yhteinen valtionavustushaku vesienhallintahankkeille Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten tuella. Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden vaikuttavuusarviointia Saaristomerellä ja maa- metsätalouden vesienhallintaa kehittävät tutkimushankkeet käynnistyivät Suomen ympäristökeskuksen koordinoimina. Myös toimenpiteiden rahoittamisen lainsäädäntöä tarkennettiin. Valtioneuvoston asetus maatalousmaan kipsikäsitelyyn (510/2020), sen edellyttämä laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta sekä asetus kaupunkivesien hallinnan avustuksista laadittiin ja tulivat voimaan.

Ravinteiden kierrätyksen toimintaohjelma

Ravinteidenkierrätyksen toimintaohjelman toimia edistettiin suunnitelman mukaisesti. Toteutettiin avustushaku jätevesien ravinteiden kierrätyksestä ja ravinteiden kierrätyksen symbiooseista sekä kunnille kohdistetuista nopeavaikutteisista elvytystoimista, jonka tavoitteena on edistää jätevesien ravinteiden kierrätyksen ohella jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta ja energian talteenottoa. Avustuksia koskeva VN-asetus valmistui ja tuli voimaan.

Avustuksia myönnettiin 13 milj. euroa yhteensä 31 hankkeelle. Niissä tehtävät toimet edistävät ilmaston ja vesien suojelua, vahvistavat kiertotaloutta sekä lisäävät Suomen ravinneomavaraisuutta. Jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta edistävissä hankkeissa parisen kymmentä kuntaa ja/tai kuntien vesihuoltolaitosta eri puolilta Suomea ottavat lämpöä talteen puhdistetusta jätevedestä tai lietteestä, parantavat käsittelyprosessin tehokkuutta eri keinoin (mm. ilmastusta tehostamalla, prosessiautomaatiota kehittämällä tai ajotapamuutoksien) tai tehostavat biokaasuprosessin toimintaa. Energiatehokkuuden

parantamisen lisäksi hankkeissa parannetaan myös puhdistamoiden energiaomavaraisuutta. Ravinteiden kierrätyksen hankkeissa keskitytään etenkin jäteveden fosforin ja typen talteenottoon ja sen kehittämiseen. Useissa hankkeissa on kyse myös ravinnekiertosymbiooseista, joissa toisen toimijan jäte on toisen syöte tai joissa muulla tavoin tehdään yhteistyötä ravinnekierrätyksen eteen.

Vuoden aikana saatiin päätökseen ravinteiden kierrätysohjelman hanketta. Hankkeissa saatiin muun muassa lisätietoa jätevesien, lannan ja sivujakeiden ravinteiden talteenotto-menetelmistä ja niiden vaikutuksista sekä kierrätyslannoitteiden hyödyntämisestä peltoviljelyssä. Kunnissa kokeiltiin ja otettiin käyttöön uusia ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja ja toimintamalleja. Kipsin peltolevityksen toimivuutta tutkittiin ja sillä vähennettiin Vantaanjoen ja Raaseporinjoen fosforikuormitusta, ja kuitulietteellä ja rakennekalkilla havaittiin olevan vesiensuojelullisia vaikutuksia. Lisäksi tuotettiin viestintämateriaalia ravinteiden kierrätyksen tueksi.

Lisäksi osallistuttiin kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoa tukevaan VN TEAS -haun toteuttamiseen biokaasun tuotannon ja käytön ympäristö- ja ilmastovaikutusten kartoittamiseksi ja kustannustehokkuuden arvioimiseksi yhteistyössä TEM:n ja MMM:n kanssa. Päätökset rahoitettavasta hankkeesta tehdään vuoden 2021 alussa.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma (VELMU)

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma (VELMU) tuotti lisätietoa vedenalaisesta luonnosta, lajien ja luontotyyppien esiintymisestä ja runsaudesta. Tietoa on hyödynnetty erilaisissa viranomaistehtävissä (lupamenettely, YVA-selvitykset) sekä mm. luonto-, meristrategia- ja merialuesuunnitteludirektiivien toimeenpanossa ja raportoinneissa. Vuodelle 2020 suunniteltu Meriluonto 2020 -kampanja jouduttiin siirtämään covid-19-pandemian takia vuoteen 2021. VELMU ohjelma voitti vuoden 2020 Natura 2000 Award -palkinnon luonnonsuojelusarjassa. Vuoden 2020 voitto on tärkeä huomionosoitus Suomelle pitkäjänteisestä työstä meren monimuotoisuuden hyväksi.

Kansainvälinen yhteistyö Itämeren ja valtamerten suojelussa

HELCOM:n Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) toimeenpano eteni, eikä pandemia hidastanut HELCOMin työohjelman toteutusta. HELCOM koordinoi mm. merenhoidon seurantaohjelmien päivittämiseen liittyvän yhteistyön tietojen kokoamista. Suomen puheenjohtajakausi HELCOMissa 2018–2020 saatettiin menestyksellisesti päätökseen kesäkuussa 2020. BSAP:n päivittämistä edistettiin osallistumalla aktiivisesti useisiin eri HELCOM-työryhmiin. Suomi veti BSAP:n päivitykseen liittyen mm. ravinteiden kierrätyksen strategian ja toimenpiteiden laatimista sekä toimenpiteiden riittävyyden arviointia. Ympäristöministeriö koordinoi Suomen HELCOM-työtä kokonaisuutena.

EU:n Itämeristrategian uudistettu toimenpideohjelma hyväksyttiin alustavasti heinäkuussa 2020.

Suomen vesialan ja viiden ministeriön yhteisen kansainvälisen vesistrategian toimeenpanoa jatkettiin kaikilla kolmella painopistealueella (kestävä kehitys ja vesi, ihminen ja vesi sekä rauha ja vesi), ja yhteinen vesidiplomatiahanke käynnistettiin.

YK:n merioikeusyleissopimuksen alla käytävät sopimusneuvottelut kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten merialueiden suojelusta ja kestävästä käytöstä keskeytyivät hetkellisesti covid-19-pandemian johdosta. Näitä niin kutsuttuja BBNJ-neuvotteluja (Biodiversity Beyond National Jurisdiction) jatkettiin epävirallisessa muodossa syksyllä 2020. Virallisia hallitusten välisiä neuvotteluja on tarkoitus jatkaa vuonna 2021. YK:n valtamerikonferenssi kestävä kehityksen tavoitteen SDG14 edistämiseksi siirtyi pandemian takia kesältä 2020 tulevaisuuteen.

Arktisen neuvoston työryhmissä tehdyn työn lisäksi neuvostossa käynnistyi arktisen meriyhteistyön kehittämiseen liittyvä työ nk. SAO-based Marine Mechanism (SMM) muodossa. Arktiset vastuuvirkamiehet (Senior Arctic Official, SAO) keskustelivat ensimmäistä kertaa yhdessä meriasiantuntijoiden kanssa siitä, miten Arktinen neuvosto pystyy vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin etenkin merten suojelun ja merihallinnon kysymyksissä. Keskusteluissa oli mukana myös Suomelle strategisesti tärkeä kysymys keskisen Jäämeren suojelualueverkoston perustamisesta. Arktisen Neuvoston PAME työryhmässä saatettiin valmiiksi USA:n ja Suomen johdolla ilmaston muutoksen vaikutuksista kaksi tietopakettia. Suomen OSPAR-vaikuttamisen tuloksena saatiin lisäksi avattua dialogi OSPAR:n (Koillis-Atlantin suojelukomissio) ja Arktisen neuvoston välille Jäämeren suojelualuekysymysten ratkaisemiseksi.

Suomi osallistui aktiivisesti pohjoismaisen globaalia muovisopimusta pohjustavan raportin valmistelun taustaryhmään ja raportin kansainväliseen lanseeraamiseen sekä YK/UNEP:n alaiseen merten roskaantumisen- ja mikromuoviongelmaan ratkaisuja pohtivaan asiantuntijaryhmään (AHEG).

Peltojen kipsikäsittelyä muissa Itämeren maissa edistettiin Suomen ympäristökeskuksen vetämässä SAVE2-hankkeessa sekä UM:n IBA-hankkeessa John Nurmisen säätiön vetämänä. Hankkeet etenivät, mutta matkustusrajoitusten vaikeuttamina ja hidastamina.

1.2.5 Alueiden käyttö

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamistyö eteni

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Pykäläluonnoksia ja perusteluluonnoksia käsiteltiin valmistelujaostoissa ja MRL-työryhmässä. Lisäksi MRL:n eri osa-alueista käytiin keskusteluja parlamentaarisen seurantaryhmän ja sidosryhmäfoorumien kokouksissa. Teetettiin myös valmistelua tukevia selvityksiä. HE-luonnoksen lausuntokierroksen aikataulu siirrettiin alkuvuoteen 2021. Osa valmistelun selvityksistä ja vaikutusten arvioinneista valmistui vasta loppuvuodesta eikä kaikkia teemoja oltu käsitelty työryhmässä eikä poliittisia linjauksia kaikilta osin tehty.

Kansallinen Kestävä kaupunki -ohjelma eteni monialaisena kokonaisuutena

Kaupunkien ja kuntien kestävä kehitystä vauhdittavan Kestävä kaupunki -ohjelman (2019–2023) toteutus eteni suunnitellusti. Kuntien yhteisiä kestävyysaasteita ratkottiin haastekimpputyössä, jonka tuloksena tuotettiin muun muassa tietopaketti lähivihreän hyvinvointihyödyistä sekä oppaat osallisuuden vahvistamiseen ja sosiaalisesti kestävään kiertotalouteen. Kestävän kaupunkikehityksen käytännön ratkaisuja kehitettiin 18 kokeilu-hankkeessa, joita tuettiin avustuksella ja vaikuttavuussparrauksella. Kuntien kestävyden johtamista vahvistettiin kestävyden tavoitteenasettelua ja seuranta tukevalla hankkeella ja julkaisemalla Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamista edistävä työkirja. Hyvien käytäntöjen monistamisen toimintamalli- ja skaalaustyö käynnistettiin. Toimijoiden verkottamisen ja tulosviestinnän tueksi järjestettiin yli 20 kaikille avointa tapahtumaa. Lisäksi toteutettiin sidosryhmäkysely ja valmisteltiin väliarviointia, jotka pohjustavat ohjelman jatkotoimien määrittelyä. Kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana ohjelmassa on käynnistetty yhteensä noin 40 kehittämishanketta ja kokeilua, joihin on osallistunut noin 70 kuntaa ja 50 muuta organisaatiota.

MAL-sopimusneuvottelut

Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kuntien ja valtion väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukset allekirjoitettiin lokakuussa 2020. Uudet MAL-sopimukset ovat 12-vuotisia sisältäen pidemmän aikavälin tavoitteellisen kehityspolun. Konkreettiset toimenpiteet sovittiin neljän vuoden aikavälille 2020–2023. Hallitus sitoutuu varaamaan kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen kokonaisuuteen 936 milj. euroa, josta kunnallistekniikka-avustukset ja valtion tukeman asuntotuotannon käynnistysavustukset ovat 180 milj. euroa vuosina 2020–2023. MAL-sopimuksissa määritellään yhteiset tavoitteet yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi, lähivuosisien asuntotuotannolle sekä kestävä liikennettä ja liikennejärjestelmää kehittäviin toimenpiteisiin. Hallitusohjelman mukaisesti MAL-sopimusmenettelyä laajennettiin Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkiseuduille. Neuvottelut käynnistyivät kesällä 2020.

Alueidenkäytön ja rakentamisen digimurrosta toteutettiin laajana kokonaisuutena

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen digitalisaatiota edistävät säädökset tarkennettiin ehdotuksiksi. Niiden muutosarviointi aloitettiin. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän edellyttämää lainsäädäntöä selvittävä työryhmä asetettiin. Kira-digi-hankkeen aikana aloitettua Lakieditoriprojektia jatkettiin ja kehitettiin testiversio lainkirjoittamisen työvälineestä. Vuoden 2019 lopussa asetettuun rakennetun ympäristön yhteentoimivuustyöhön perustettiin Semanttisen yhteentoimivuuden, kokonaisarkkitehtuurin sekä standardisoinnin teemaryhmät. Yhteentoimivuutta edistettiin määrittelemällä yleis- ja asemakaavojen ja kulttuuriympäristötiedon tietomallit, sekä aloittamalla rakennuksen ja rakentamisluvan tietomäärittelyjen laatiminen. Aineistojen laatua ja hyväksymistä varten laadittiin harmonisointiprosessi.

Laadittiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan hallitusohjelmakirjausta toteuttavan Ryhti-hankkeen strateginen ja toiminnallinen tavoitteisto, mittaristo, riskienhallintamalli sekä tarkempi hanke-suunnitelma ja työpaketit. Suomen ympäristökeskus osoitettiin vastaamaan tietojärjestelmän kehityksestä ja toteutuksesta. Toimialan digikehitystä ja valmiutta järjestelmän käyttöönottoon tuettiin avaamalla jatkuva järjestöavustusten haku. Kansainvälistä yhteistyötä tehtiin Viron kanssa kaavojen ja rakennustiedon digitaalisuuden sekä Ruotsin kanssa kehitetyn rakennusmateriaalin kansallisen päästölaskentatietokannan kehityksen merkeissä.

Metropolipolitiikan koordinointia jatkettiin

Valtioneuvosto asetti metropolipolitiikan yhteistyöryhmän 5.11.2020 edistämään metropolialuetta koskevien hallitusohjelman linjausten toteuttamista sekä tiivistämään valtion ja metropolialueen yhteistyötä ja politiikan koordinaatiota. Yhteistyöryhmän asioiden valmistelua varten ja metropolipolitiikan käytännön toimeenpanon koordinoinnista huolehtimaan valtioneuvoston kanslia ja ympäristöministeriö asettivat 4.12.2020 sihteeristön. Yhteistyöryhmä hyväksyi ensimmäisessä kokouksessaan 15.12.2020 työohjelman, jossa on valittu sovittujen painopisteiden pohjalta ja koronatilanteen vaikutukset huomioon ottaen kolme keskeistä tointia ja antoi toimeksiannon näiden toimien pikaiseksi käynnistämiseksi. Toimet liittyvät työllisyyteen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja hiilineutraalisuuden edistämiseen.

Kaupunkipolitiikan toteuttaminen

Kaupunkipoliittista vuoropuhelua ja kumppanuutta kaupunkien kanssa syvennettiin. Kaupunkien ja valtion yhteistyönä valmistui kansallinen kaupunkistrategia ja sen toimenpideohjelma. Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti valmisteluun. Toimenpideohjelmassa on ympäristöministeriölle vastuutettuja toimenpiteitä tuleville vuosille.

2020 kesällä valmistunutta päivitettyä seutukaupunkiohjelman toimeenpanoa edistämään asetettiin sihteeristö. Se valmistelee yhteistyössä seutukaupunkien ja seutukaupunkiverkoston kanssa toimenpiteitä ohjelman toteuttamiseksi ja järjestää aihepiirin yhteiskehittämiseen perustuvia foorumeita. Toteuttamisohjelmassa on ympäristöministeriölle vastuutettuja toimenpiteitä.

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutus

Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittämisen hanke- ja ohjelmavalmistelu eteni. Aiheesta tilattiin useita asiantuntija-artikkeleita, jolla selvitetään kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittämisen toteuttamiskelpoisia alueidenkäytön keinoja. Aiheesta valmisteltiin ja käynnistettiin laaja poikkihallinnollinen kaksivuotinen ”Kestävä monipaikkaisuus” - VN TEAS -hanke. Hanke alkoi 2020 keväällä ja se valmistuu 2021 vuoden loppuun. Hankkeen aikataulu mahdollistaa myös 2021 syksyllä tilanekartoituksen covid-19-pandemian vaikutuksista. VN TEAS -hankkeella toteutetaan hallitusohjelman kirjausta ”Selvitetään poikkihallinnollisesti toteuttamiskelpoiset keinot monipaikkaisen elämän tukemiseksi sekä viedään eteenpäin säädösten ja käytäntöjen uudistamista tähän pohjautuen”.

Merialuesuunnitelma valmistui

Merialuesuunnitelmaluonnos valmistui keväällä ja oli kuultavana touko-kesäkuussa. Ehdotus valmistui lokakuussa ja hyväksyttiin kahdeksan rannikkomaakunnan valtuustoissa vuoden lopulla. Tavoite yhtenäisestä merialuesuunnitelmasta Suomen koko merialueelle toteutui. Vaikutettiin tähän karttamerkinnät ja skenaariot -hankkeiden avulla sekä osallistumalla tiiviisti merialuesuunnitelmien laatimisen koordinoitiin. Huolehdittiin luonnoksen ja ehdotuksen kansallisesta ja kansainvälisestä kuulemisesta yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa. Osallistuttiin Suomen meritietoportaalin ja sen merialuesuunnitteluosion kehittämiseen. Osallistuttiin Ahvenanmaan ja Viron merialuesuunnitelmien konsultaatioihin ja kuulemisiin.

Tuulivoimarakentamista edistettiin

Tuulivoimarakentamisen edistämistä jatkettiin yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. VN TEAS -hanke tuulivoimarakentamisen edistämiseksi käynnistyi helmikuussa 2020 ympäristöministeriön johdolla. Hankkeessa selvitetään kaavoituksen ja lupamenettelyiden sujuvoittamista, merituulivoimahankkeiden kannattavuuden parantamista sekä tuulivoimarakentamisen ja tutkien yhteensovittamista. VN TEAS -hanke tuulivoimaloiden infraäänien vaikutuksista terveyteen valmistui keväällä 2020 STM:n johdolla.

Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on jatkettu valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Lisäksi ympäristöministeriö osoitti ELY-keskuksille määrärahaa tuulivoimarakentamisen edistämiseen ja siihen liittyvien prosessien vauhdittamiseen yhteensä miljoona euroa. Vuonna 2020 ympäristöministeriö myönsi valtionavustusta kahdeksan kunnan ja yhdeksän maakunnan liiton alueen tuulivoimarakentamisen selvityksiin ja suunnitteluun yhteensä 842 000 euroa.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisessä yhteistyössä vaikutettiin EU:n alue- ja kaupunkipolitiikan sisältöihin osallistumalla alueellisen koheesion sekä kaupunkiasioiden asiantuntija-, ylijohtaja- ja epävirallisiin ministerikokouksiin. Kummassakin teemassa hyväksyttiin marras-joulukuun vaihteessa Saksan pj-kaudella keskeiset asiakirjat, joiden valmistelussa Suomi oli keskeisessä roolissa jo omalla puheenjohtajuuskaudellaan: alueellisessa koheesiossa uusi Alueellinen agenda 2030 ja kaupunkiasioissa Uusi Leipzigin peruskirja sekä sen toimeenpanodokumenttina keskeiset linjaukset Kaupunkiaagenda EU:lle -yhteistyökehyksen jatkamiselle.

Kestävään kaupunkikehitykseen liittyen osallistuttiin YK-Habitatin World Urban Forum -konferenssiin ja esiteltiin Suomen kokemuksia EU:n kaupunkiaagendan toteuttamisessa. Lisäksi Suomi osallistui tarkkailijajäsenenä YK-Habitatin johtoryhmän kokouksiin.

Osallistuttiin Itämeren Interregohjelman ohjauskomiteaan ja uuden ohjelmakauden ohjelman valmisteluun. Osallistuttiin Itämeren aluesuunnittelu-yhteistyön, VASAB:in komiteaan ja käynnistettiin uuden aluesuunnittelun ja -kehityksen pitkän tähtäimen strategian laadinta. Osallistuttiin Helcom-Vasab-merialuesuunnittelu-yhteistyöryhmään sekä sen Data-alatyöryhmään Itämeren maiden merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi.

Pohjoismaista yhteistyötä tehtiin osallistumalla pohjoismaisen neuvoston virkamieskomitean ja asiantuntija teemaryhmien kokouksiin alue- ja kaupunkikehityksen sektoreilla. Osallistuttiin yhteistyössä uuden vision ja yhteistyöohjelman laatimiseen.

1.2.6 Asuminen

Asuntopoliittinen kehittämisohjelma ja hallitusohjelman toteutus

Asuntopoliittisen kehittämisohjelmaa valmistellut työryhmä luovutti työnsä ilmasto- ja ympäristöministerille vuoden lopussa. Asuntopoliittisen kehittämisohjelman tavoitteena on kehittää valtion asuntopolitiikkaa pitkäjänteisesti sekä toteuttaa hallitusohjelmassa ja eduskunnan tarkastusvaliokunnan hyväksymässä mietinnössä esitettyjä toimenpiteitä. Työryhmän toimenpide-ehdotukset kytkeytyvät neljään pääteemaan: kasvukeskusten

asuntopoliittikkaan, väestöltään vähenevien alueiden tukemiseen, kestävän asuntokannan edistämiseen ja asumisen tukien kehittämiseen.

Hallitusohjelman asuntopoliittisia linjauksia toteutettiin lainsäätöhankkeilla ja muutoksilla avustuksiin ja tukijärjestelmiin. Asumisoikeuslain uudistamista koskeva hallituksen esitys laiksi asumisoikeusasunnoista sekä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annettiin eduskunnalle lokakuussa 2020. Väestöltään vähenevien alueiden kuntia ja yhteisöjä autettiin korottamalla purkuavustus- ja purkuakordivaltuutta vuoden 2020 talousarvioesityksessä.

Lähiöohjelma

Lähiöohjelman sisältö määriteltiin ja avustusten haku käynnistyi kesäkuussa. Ohjelma-hankkeet on valittu ja ohjelma-avustukset tutkimushankkeille myönnetty 9/2020 ja kaupunkien hankkeille 11/2020. Ohjelmaan osallistuvat kunnat laativat kolmivuotiset kehittämissuunnitelmat valitsemiinsa lähiöihin. Lähiökehittämisen tueksi rahoitetaan myös tutkimushankkeita. Kohteet valitsi lähiöohjelman yhteistyöryhmä. Ohjelmakaudella 2020–2022 ympäristöhallinnon rahoitusta on käytettävissä yhteensä 21 milj. euroa.

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma

Toimenpideohjelman tavoitteena on parantaa ikääntyneiden asuinoloja, edistää asumisvaihtoehtojen tarjontaa, tukea ikääntyneiden omaa ja kuntien varautumista sekä edistää ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä.

lääkäiden ja vammaisten asuntojen korjausavustuksiin sekä hissi- ja esteettömyysavustuksiin varattiin 27,2 milj. euroa vuonna 2020. Avustuksiin ARA-talojen korjaamiseksi ikääntyneille sopivaksi oli osoitettu 5 milj. euroa. Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma myönsi syksyllä yhteensä 16 kunnalle tai kuntayhtymillä avustuksia hankkeisiin joilla parannetaan ikäihmisten asumista. Tärkeimmäksi teemaksi nousi kuntien varautuminen ikääntyneiden kansalaisten muuttuviin asumistarpeisiin.

Valtion tukema asuntotuotanto ja avustukset

Valtion tukema ARA-tuotanto kasvoi viime vuonna 18 prosenttia yli 9 200 asuntoon. Vuoden 2020 korkotukivaltuutta käytettiin 1 624 miljoonaa euroa ja investointiavustusvaltuutta erityisryhmille 60,5 milj. euroa. Pitkän korkotuen vuokra-asuntojen määrä pysyi lähes ennallaan, muiden hankemuotojen määrä lisääntyi selvästi. Asuntotuotannon määrä kasvoi erityisesti suurimmissa kasvukeskuksissa. Erityisryhmien uudistuotanto kasvoi lähes viidenneksellä yli 1 800 asuntoon, asumisoikeusasuntojen määrä 50 prosentilla yli 2 100 asuntoon. Vuonna 2020 ARA myönsi käynnistysavustuksia yli 5 000 vuokra-asunnon

rakentamiseen noin 37 milj. euroa ja infra-avustuksia asuinalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen kasvukeskusalueille 15 milj. euroa. Korjausavustuksia iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, esteettömyyteen ja hissiavustuksiin myönnettiin yli 24 milj. euroa.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisy

Alkuvuodesta 2020 käynnistettiin yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. Ohjelmassa on mukana 11 kaupunkia, joissa on ollut eniten asunnottomia. Ohjelman painopiste on kuntien asunnottomuustyön vahvistamisessa ja asumista tukevien palvelujen kehittämisessä. Asunnottomuus laski jälleen edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2020 yksineläviä asunnottomia oli 4 341, mikä on 259 henkilöä vähemmän kuin edellisenä vuonna.

1.2.7 Rakentaminen

Rakennusten energiatehokkuus

Rakennusten energiatehokkuutta ja älykkyyttä edistävää lainsäädäntöä valmisteltiin ja annettiin. Hallituksen esitys sähköautojen latauspisteisiin ja rakennusten automaatiojärjestelmiin liittyen annettiin eduskunnalle maaliskuussa 2020. Laki rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä (733/2020) tuli voimaan marraskuussa 2020. Tämän lisäksi valmisteltiin ja annettiin rakennuksen automaatio- ja ohjausjärjestelmiä ja paikallista sähköntuotantoa koskeva ympäristöministeriön asetus eräiden rakennuksen teknisten järjestelmien energiatehokkuuden vaatimuksista (718/2020). Ympäristöministeriö osallistui myös rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen (2018/844/EU) mukaiseen rakennusten älyvalmiuden luokitusjärjestelmän valmisteluun kansallisella selvityshankkeella. Unionin yhteinen luokitusjärjestelmä on vapaaehtoinen jäsenvaltioille.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon liittyvä pitkän aikavälin peruskorjausstrategia toimitettiin komissiolle maaliskuussa 2020. Strategian tavoitteena on rakennuskannan peruskorjaus erittäin energiatehokkaaksi ja vähähiiliseksi vuoteen 2050 mennessä. Ympäristöministeriö käynnisti strategian jalkauttamisen tiekartan teon sekä toimeenpanoon ja seurantaan liittyvän raportointityökalun kehitystyön vuonna 2020.

Ympäristöministeriö osallistui työ- ja elinkeinoministeriön vetämään työryhmään, jonka tehtävänä oli selvittää uusituvan energian direktiivissä ((EU) 2018/2001, RED II) säädettyjen uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyn organisointiin ja kestoon liittyvien vaatimusten edellyttämiä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Työryhmän hallituksen

esityksen muotoon laatiman loppuraportin pohjalta on valmisteltu hallituksen esitys (HE 187/2020 vp).

Vuoden 2020 alussa tuli voimaan valtioneuvoston asetus asuinrakennusten energia-avustuksista vuosina 2020–2022. Asetuksen toimeenpanoa tukeva ja helpottava ohjeistus julkaistiin asetuksessa avustuksia myöntäväksi valtionapuviranomaiseksi merkityn ARAn sekä hakijoiden ja heidän asiantuntijoidensa käyttöön. Vuoden 2020 aikana hakemuksia saapui / päätöksiä tehtiin yhteensä 1 932 kpl/963 kpl, joista taloyhtiöille 632 kpl / 264 kpl, pientaloille 1 278 kpl / 648 kpl ja ARA-yhteisöille 23 kpl / 22 kpl. Avustuksia myönnettiin vuoden aikana yhteensä 26,2 milj. euroa.

Lisäksi valmisteltiin toimenpideohjelmaa fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseksi. Ympäristöministeriö koordinoi toimenpideohjelmaa valmistellutta ohjausryhmää ja siihen on osallistunut maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtionvarainministeriö sekä Senaatti-kiinteistöt. Asiantuntijalaitoksena mukana on ollut Tilastokeskus. Asiantuntijasihteerinä on toiminut Motiva Oy.

Kesällä 2020 neljännessä lisätalousarviossa myönnettyjen määrärahojen mukaisesti käynnistettiin 1.9.2020 avustusjärjestelmä fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseksi pientalojen omistajille. Avustusjärjestelmästä tiedotettiin aktiivisesti ja avustusta haettiin niin paljon, että avustushakemuksia oli joulukuussa tullut jo käytettävissä olevien vuoden 2020 määrärahojen verran. Myöntävänä valtionapuviranomaisena toimii Pirkanmaan ELY-keskus ja maksatuksesta huolehtivana valtionapuviranomaisen ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Vuoden loppuun mennessä avustushakemuksia saatiin 8 945 kappaletta, joilla haettiin 35,2 milj. euroa avustusta ja jotka toteutuessaan johtaisivat 103 milj. euron kokonaisinvestointiin. Myönteisiä avustuspäätöksiä ehdittiin tekemään 2 792 kpl, mikä vastaa 11 milj. euroa, ja kielteisiä 133 kpl. Avustusten maksatuksia tehtiin 440 kappaletta, mikä on maksettuina avustuksina 1,7 milj. euroa.

Lokakuussa 2020 käynnistettiin avustusjärjestelmä fossiilisesta öljylämmityksestä luopumiseksi myös kunnille. Avustusta myönnetään kunnan omistaman rakennuksen öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen öljylämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin. Kuntien avustuksia hoitavana valtionapuviranomaisena toimii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Vuoden 2020 loppuun mennessä kuntien öljylämmityksestä luopumisen avustushakemusta yhteensä 10 hakemusta, joissa yhteensä 14 kohdetta. Yhteensä kustannukset ovat 1,57 milj. euroa ja avustuksia haettu 378 550 euroa.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon liittyen selvitettiin alkuvuonna 2020 toimintamallia, jolla korvattaisiin vaihtoehtoisilla toimilla lämmitysjärjestelmien ja ilmastointijärjestelmien pakolliset tarkastukset. Uusi toimintamalli on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2021. Menettely korvaa ja yhdistää aiemmin käytössä olleet

erilliset lämmitysjärjestelmiä koskeneen neuvontamenettelyn ja ilmastointijärjestelmien neuvontamenettelyn. Toimintamalli laajenee sisältämään lähes kaikki lämmitys- ja ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmät.

Ympäristöministeriö osallistui työ- ja elinkeinoministeriön johdolla energiatehokkuusdirektiivin muutoksen kansallisen toimeenpanon valmisteluun. Valmistelu koski ympäristöministeriön osalta erityisesti asuinrakennusten huoneistokohtaisia vesimittareita sekä veden kulutusperusteista mittausta ja laskutusta. Ympäristöministeriö antoi marraskuussa tähän liittyen vesimittareiden etäluettavuutta koskevat muutokset asetukseen rakennusten vesi- ja viemärilaitteistoista (814/2020).

Energiatodistusviestintää ja energiatodistuslaatijoiden koulutus- ja verkostoitumistoimintaa on jatkettu kertomusvuonna. Yhteistyötä valvontaviranomaisena toimivan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa on jatkettu, samoin kiinteistönvälitysalan ja aluehallintoviranomaisten kanssa.

Vuonna 2020 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA jatkoi asuinkiinteistöjen sähköautojen latausinfrastruktuurin vaatimien muutostöiden tukemista. Vuoden 2020 määräraha oli 5,5 milj. euroa ja lisätalousarviossa määrärahaa korotettiin 1,5 milj. euroa ja avustuksen tukiprosentteja kasvatettiin. Avustuksen menekki kasvoi vuoden loppupuolella niin suureksi, että avustukseen käytössä ollut määräraha loppui kesken. Vuoden 2020 aikana myönnettyillä avustuksilla on tuettu noin 4 000 latausvalmiuden toteuttamista.

Terveet tilat 2028 -ohjelma

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelma jatkui vuonna 2020. Toimenpideohjelman tavoitteena on kymmenen vuoden aikana tervehdyttää julkiset rakennukset ja vähentää merkittävästi sisäilmastosta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten määrää Suomessa. Tavoitteen toteutuminen edellyttää ajattelu- ja toimintatapojen muutosta, jotta siirrytään pysyvästi sisäilmaongelmien ennaltaehkäisyyn. Ympäristöministeriö osallistuu ohjelman toteutukseen mm. panostamalla rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvään ohjaukseen ja neuvontaan, strategisen kiinteistönhallinnan kehittämiseen sekä rakennusten koko elinkaaren aikaiseen huoltoon ja ylläpitoon liittyvän osaamisen kehittämiseen. Toimenpideohjelman toteutusta ohjaa ja valvoo valtioneuvoston asettama johtoryhmä, jossa on edustettuina mm. osallistuvien ministeriöiden kansliapäälliköt. Ympäristöministeriö julkaisi maaliskuussa 2020 ohjeen rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta ja kesällä 2020 rakennusfysikaalisen suunnittelun opetusmateriaalin. Terveet tilat –toimintamalliin liittyvät vuorovaikutteiset työpajat ja toimintamallin rakentamiseen liittyvä osio toteutettiin loppuvuodesta 2020. Selvitys ja ohjeistus ilmanvaihtolaitosten katsastuksista valmisteltiin ja käynnistettiin samana vuonna.

Vähähiilinen rakentaminen ja rakentamisen kiertotalous

Rakennussektorin päästöjä on vähennettävä, jotta Suomi voi saavuttaa kansalliset ja kansainväliset ilmastotavoitteensa. Tämän vuoksi vuonna 2020 jatkettiin syksyllä 2017 julkistetun ympäristöministeriön vähähiilisen rakentamisen tiekartan toteutusta, minkä tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Vähähiilisen rakentamisen tiekarttaa on edistetty laatimalla pykäläluonnokset osana MRL-kokonaisuudistusta. Lisäksi on laadittu asetusluonnos rakennuksen ilmast selvityksestä, jossa on huomioitu vuoden 2020 kesällä päättyneen vähähiilisyyden arviointimenetelmän testausjakson tulokset sekä arviointimenetelmän lausuntokierroksen palaute.

Pohjoismainen vähähiilisen rakentamisen ja säädösohjauksen yhteistyö on ollut Suomen aloitteesta hyvin aktiivista. Päästötietokannan kehittäminen eteni kertomusvuonna yhteistyössä Ruotsin kanssa ja työ on aikataulussaan. Lisäksi jatkettiin Level(s)-menetelmän jatkokehitystä suurin kahdenvälisin neuvotteluin EU:n komission kanssa. Vähähiilisen rakentamisen vaikutusarvioita on teetetty mm. talousvaikutusten, korjausrakentamisen, talotekniikan järjestelmien, tietomallintamisen ja arvioinnin yleisen sujuvuuden osalta. Arkkitehtuuripoliittisen ohjelmaan sisällytettiin maankäytön ja rakentamisen vähähiilisyyttä koskevia toimenpiteitä.

Rakentamisen kiertotalouden alueella jatkettiin vuonna 2019 käynnistynyttä työtä purkamisen kiertotalouden edistämiseksi. Uuden työkalun purkukartoituksen käytön edistämiseksi solmittiin RAKLI ry:n kanssa green deal -sopimus vuonna 2020, ja sisällytettiin kartoitus ARA:n myöntämien purkuavustusten ehdoksi. Lisäksi käynnistettiin VN TEAS -hanke purkumateriaalien kelpoisuuden reunaehtojen määrittelemiseksi.

MRL-uudistukseen sisältyvä säädösehdotus rakennus- ja purkumateriaaliselvitykseksi sekä toimenpiteitä purkumateriaalien raportointiin liittyvien tietokantojen toteuttamiseksi valmisteltiin, samoin MRL-uudistukseen sisältyvä ehdotus rakennuksen elinkaariominaisuuksien olennaisesta teknisestä vaatimuksista liittyen käyttöikään, muunneltavuuteen, korjattavuuteen, purettavuuteen sekä materiaaliselosteeseen.

Vuonna 2020 osallistuttiin kiertotalouden strategisen ohjelman toimenpiteiden valmisteluun kiinteistöt ja rakentamisen -teemaryhmän osalla sekä arkkitehtuuripoliittisen ohjelman valmisteluun erityisesti vähähiilisyyttä ja kiertotaloutta tukevien toimenpiteiden osalla. Lisäksi toteutettiin Purkaa vai korjata -selvitys purkavan uudisrakentamisen ja korjaavan lisärakentamisen hiilijalanjälki- ja kustannusvaikutusten selvittämiseksi. Rakentamisen kiertotalouden edistämistä koskeva Multi-partner Trust Fund -hanke on käynnistynyt.

Muovitiekartta

Kansallisen muovitiekartan toimenpiteet etenivät kertomusvuonna pilottihankkeissa. Porissa toteutettiin Porin Baritoni -asuinkerrostalon uudisrakennus, jossa jätehuoltoyritys ja pääurakoitsijat järjestivät erilliskeräyksen usealle eri muovijakeelle. Muovijakeiden määrät laskettiin ja laatuominaisuudet määritettiin. Loppuvuodesta 2020 käynnistyi myös ARA:n ja Kuntarahoituksen yhteinen muovipihi asuinkerrostalohanke As Oy Metsäkissa Vantaalla. Hankkeen tavoitteena on tuottaa muovitiekartan mukaiset kiertotalouden ja vähähiilisyyden rakennuttamisohjeet rakennuttajan ja ARA:n rahoittamiin hankkeisiin. Lisäksi kahdessa pilottihankkeessa testattiin tietomallipohjaisten materiaali- ja tuotetietojen vientiä kaupalliselle Madaster-portaaliin ja -palvelualustalle. Testaamiseen osallistuivat Senaatti-kiinteistöt (toimitilasaneeraus) ja Helsingin kaupungin asuntotuotanto (palvelutalon uudisrakennus).

Eurooppalaisittain urauurtava Rakentamisen muovit green deal -sopimus 2020–2027 allekirjoitettiin joulukuussa 2020. Sopimusosapuolina ovat Kemianteollisuus ry, Muoviteollisuus ry, Rasi ry, Teknisen Kaupan liitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Sähkötekniikan Kaupan liitto ry, Ympäristöteollisuus ja -palvelut ry ja ympäristöministeriö. Sopimus kattaa alkuvaiheessa kalvomuovit, joita käytetään rakennustuotteiden pakkaamisessa ja talonrakentamisessa sisäsuojaukseen. Sopimus tähtää kalvomuovien nykyistä merkittävästi tehokkaampaan erilliskeräykseen rakennushankkeissa ja kierrätysmuoviraaka-aineen hyödyntämiseen kalvomuovien valmistuksessa. Vuonna 2020 tuotettiin myös kalvomuovien erilliskeräyksen työmaaopas sekä ohjelma- ja sisältörunko koulutuskokonaisuudelle Rakentamisen muovit green deal -sopimuksen toimeenpanon tueksi vuosille 2020–2027.

Puurakentaminen

Puurakentamisen ohjelmaa toteutettiin kertomusvuonna ohjelman painopisteiden mukaisesti. Toimenpiteitä kohdistettiin erityisesti koulutuksen kehittämiseen ja julkisen toimijan puurakentamisen tukemiseen. Ohjelmalle asetettiin virallinen ohjausryhmä 23.6.2020. Kansalliset tavoitteet julkiselle puurakentamiselle määriteltiin sidosryhmien kanssa ja julkaistiin 8.9.2020. Rakennusvalvonnan täydennyskoulutuksessa koulutettiin 120 henkilöä. Julkisen rakennuttajan tueksi käynnistettiin neuvontapalvelu Motiva Oy:n tuottamana. Tutkimus- ja kehittämishankkeita avustettiin 5 milj. eurolla. Ohjelman toinen kehittävä väliarviointi valmistui. Ohjelman jatkotoimenpiteet on määritelty ohjelman loppukaudeksi.

Rakennustuotteiden sisämarkkinat ja kansallinen tuotehyväksyntä

Ympäristöministeriö on osallistunut EU komission johtamaan rakennustuoteasetuksen (EU 305/2011) uusimiseen. Aktiivisesti on pyritty vaikuttamaan eri foorumeilla ja kahdenvälisten neuvotteluin EU rakennustuoteasetuksen uusimista eritoten kiertotalouden ja asetuksen toimivuusongelmien osalta. Pääpaino vuonna 2020 on ollut asetuksen uusimistyön

organisoinnissa. Muutoin rakennustuoteasetusta toimeenpantiin normaalisti: ylläpidettiin rakennustuoteasetuksen edellyttämää rakennustuoteyhteydspistettä ja valmisteltiin ilmoitettujen laitosten toimielinpäätöksiä, valvottiin ilmoitettuja laitoksia sekä tehtiin näitä koskevia ilmoituksia komissiolle. Kertomusvuonna on valmisteltu rakennustuoteyhteyspisteen tehtävän siirtämistä Tukesille. Suomi teki väliintulon Saksan kanteeseen komissiota vastaan vuonna 2017, ja asiassa annettiin tuomio vuoden 2020 joulukuussa (ECLI:EU:C:2020:1036).

Ympäristöministeriö osallistui ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energiamerkintäasetuksen (EU) 2017/1369 mukaisten Euroopan komission tuoteryhmäkohtaisien asetusten valmisteluun. Kyseisissä asetuksissa asetetaan vaatimuksia tuotteiden energiatehokkuudelle.

Ympäristöministeriö osallistui sosiaali- ja terveysministeriön johdolla EU juomavesidirektiivin uudistamiseen. Rakentamista koskee erityisesti direktiivin säännös liittyen juomaveden kanssa kosketuksissa olevien aineiden ja materiaalien terveysperustaisiin vaatimuksiin. Uusi juomavesidirektiivi (EU) 2020/2184 virallisine käännöksineen annettiin 23.12.2020.

Kansallisen tuotehyväksyntäjärjestelmän osalta pääpaino oli kertomusvuonna asetusvalmistelussa, toimielinten hyväksymisessä ja valtuuttamisessa sekä informaatio-ohjauksessa. Vuoden 2020 aikana annettiin kahden tuoteryhmän osalta uudet asetukset, jotka koskevat rakennusten vesi- ja viemärilaitteistoihin liittyvien rakennustuotteiden tuotevaatimuksia ja tyyppihyväksyntää. Kyseiset PE-putkia ja PE-putkien liittimiä koskevat asetukset ovat viimeiset vesi- ja viemärilaitteistoihin liittyvien viidentoista tuoteryhmän asetuksista.

Rakennusten paloturvallisuus

Kertomusvuonna annettiin ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta annetun ympäristöministeriön asetuksen muuttamisesta (927/2020). Asetuksella edistetään vaatimusten materiaalineutraaliutta, pienennetään rakentamiskustannuksia sekä selkeytetään säännösten tulkintaa. Muutos helpottaa esimerkiksi suurehkojen, enintään kaksikerroksisten massiivipuuseinäisten rakennusten suunnittelua.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamistyö

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti. Rakentamisen ohjauksen osalta lupajärjestelmää, digitaalisuutta, rakennusvalvonnan ohjausta ja vastuuta koskevat pykäläluonnokset olivat kesällä 2020 laajoilla kommenttikierroksilla ja vastauksia saatiin yhteensä 1 094. Selvitykset ilmastomuutoksen ja vastuiden vaikutustenarvioinneista valmistuivat. Pykäläluonnoksia käsiteltiin

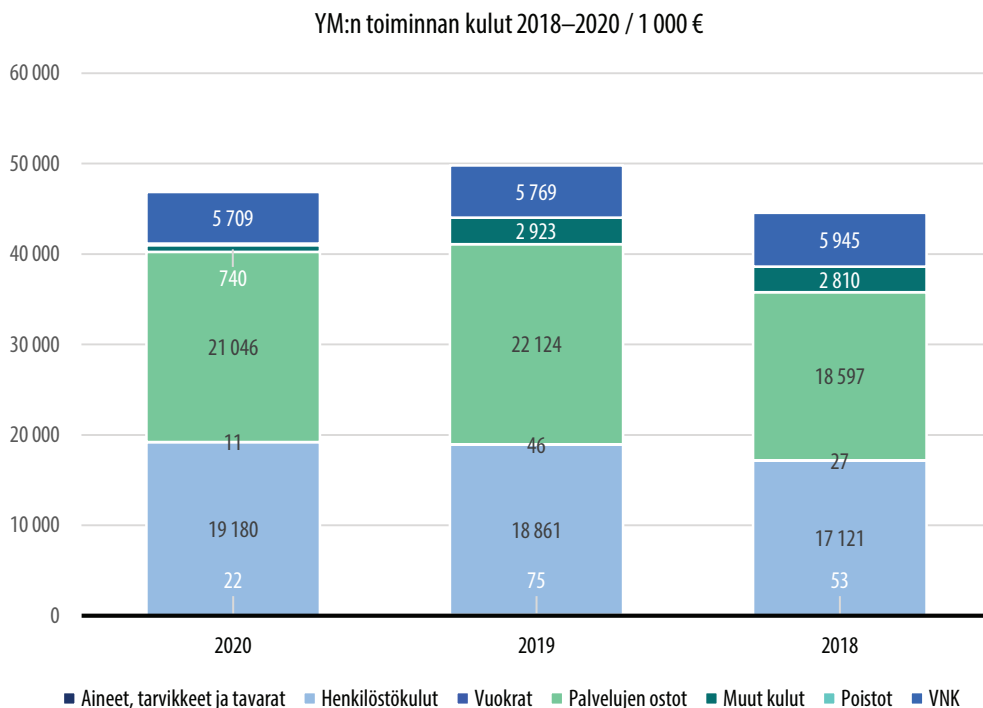
MRL-työryhmässä ja valmistelujaostoissa. Lisäksi MRL:n eri osa-alueista käytiin keskusteluja parlamentaarisen seurantaryhmän ja sidosryhmäfoorumin kokouksissa.

1.3 Toiminnallinen tehokkuus

1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus

Ympäristöministeriön toiminnan menot mukaan lukien kaikki momentit olivat 46,9 milj. euroa (49,8 milj. euroa vuonna 2019). Toiminnan menot sisältävät VNK:lle siirretyt toiminnot sekä sisäiset kulut. Aikaisempina vuosina sisäiset kulut on poistettu toiminnan kuluista, sillä ne on pystytty kuluista erittelemään. Vuoden 2020 alusta sisäiset menot on kirjattu sinne kululajeille mihin ne kuuluvat, joten aikaisempien vuosien (2018–2019) sisäiset kulut esitetään seuraavissa taulukoissa ja kuvissa osana palvelujen ostoja.

Kuvio 3. Ympäristöministeriön toiminnan kulut 2018–2020

Seuraavassa esitetään ministeriön toiminnan kulujen taulukko vuosilta 2018–2020. Valtioneuvoston kanslian kulut esitetään taulukossa omalla rivillään yhteissummmana. Lisäksi taulukossa esitetään toiminnan kulujen osalta kaikki momentit.

Taulukko 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut, (kaikki momentit) ml. VNK:lle siirretyt tehtävät (1 000 euroa)

Toiminnan kulut / 1 000 €	2020	2019	2018
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	22	75	53
Henkilöstökulut	19 180	18 861	17 121
Vuokrat	11	46	27
Palvelujen ostot	21 046	22 124	18 597
Muut kulut	740	2 923	2 810
Poistot	166	16	3
VNK	5 709	5 769	5 945
Yhteensä	46 875	49 813	44 556

VNK:n kulut ovat laskeneet jo vuodesta 2017 lähtien johtuen pääasiassa kulutason laskusta. Kokonaisuudessaan toiminnan kulut laskivat 5,9 % (2,9 milj. euron lasku) edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökulut ja poistot ovat kuluryhmät, jotka kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Muut kulut laskivat merkittävästi etenkin matkojen osalta, sillä vuosi 2020 oli täysin poikkeuksellinen koronaviruksen aiheuttamien mm. matkustusrajoitusten takia. Kaikki muutokset esitetään kuitenkin tarkemmin momenteittain luvussa 1,6 Tilinpäätösanalyysi.

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ministeriön henkilötyövuosijakauma ja kustannukset tehtäväalueittain. Kustannusten kohdentamisessa on käytetty perusteena työajanseurantaa. Yhteiset ja hallinnolliset tehtävät on vyörytetty substanssitehtäville todellisten työaikojen suhteessa. Kustannuksissa on huomioitu myös koko ministeriön kustannukset kustannuksiin on lisätty myös Valtioneuvoston kanslian kulut. Taulukkoa ei voi verrata edellisen vuoden toimintakertomussa esitettyyn taulukkoon jo edellä mainittujen sisäisten kulujen takia. Sisäisiä kuluja ei ole vuoden 2020 kirjanpidossa eritelty, joten kaikkien aikaisempienkin vuosien laskelma on nyt korjattu 2020 vuoden tasolle. Näin ollen sisäiset kulut ovat taulukossa kaikilla vuosilla mukana ja laskelma on vertailukelpoinen vuosien välillä.

Taulukko 2. Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset henkilötövuosimäärät ja kustannukset

Ministeriön toiminnan kulut jaettuna tehtäväalueille		HTV			1 000 €		
		2020	2019	2018	2020	2019	2018
Luonto- ympäristö- osasto	Välittömät HTV / Kust €	66,1	63,2	58,9	15 602	15 025	14 546
	Välilliset HTV/ Kust €	21,6	22,4	21,6	3 895	4 083	3 933
	Kust. Yhteensä	87,7	85,6	80,5	19 497	19 108	18 479
Rakennetun ympäristön osasto	Välittömät HTV / Kust €	92,3	86,1	85,2	9 888	11 657	9 523
	Välilliset HTV/ Kust €	30,2	30,5	31,2	5 437	5 557	5 688
	Kust. Yhteensä	122,4	116,5	116,4	15 326	17 214	15 211
Ympäristön- suojelu- osasto	Välittömät HTV / Kust €	71,8	70,9	62,8	7 822	8 913	6 673
	Välilliset HTV/ Kust €	23,5	25,1	23,0	4 229	4 578	4 192
	Kust. Yhteensä	95,2	96,0	85,8	12 052	13 492	10 866
Kaikki yhteensä		305,3	298,1	282,8	46 875	49 813	44 556

Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset välittömät kulut laskivat 6,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Välittömät kulut olivat vuonna 2020 yhteensä 33,3 milj. euroa, kun edellisenä vuonna vastaava luku oli 35,6 milj. euroa. Välittömät henkilötövuodet nousivat 10 henkilötövuodella edelliseen vuoteen verrattuna (4,5 %).

Eurot suhteutettuna henkilötövuosiin (1 000 euroa/htv: 153,5 euroa) laskivat edellisen vuoden tasosta. Vuoden 2019 taso oli 1 000 euroa/htv: 167,1 euroa ja vuoden 2018 taso 1 000 euroa/htv: 157,6 euroa. Kulut ovat laskeneet aikaisempiin vuosiin verrattuna ja näin ollen myös eurot htv-lukuun suhteutettuna nousee.

Taulukon vuoden 2020 htv-luku 263,0 poikkeaa vuoden 2020 virallisesta, Tahti-järjestelmästä saatavasta htv-luvusta, koska taulukossa on käytetty epävirallista htv-lukua, joka perustuu Kieku-tietojärjestelmään kirjattuun työaikaan.

Lisäksi taulukon vertailu luvut vuosilta 2018–2019 poikkeavat edellisen vuoden tilinpäätöksen luvuista, sillä kulut on jaettu edellisvuodesta poiketen. Lisäksi lukuja on vaikea verrata aikaisempiin vuosiin johtuen poikkeuksellisesta vuodesta 2020 koronaviruksen aiheuttamien rajoitusten takia kulurakenne on ministeriössä muuttunut ainakin vuoden 2020 osalta. Tarkempaa analyysiä esitetään kohdassa tilinpäätösanalyysi.

Tilojen käyttö ja matkustus vähenivät alkuvuoden jälkeen olemattomiin

Ympäristöministeriö laski yhdeksännen kerran kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen WW-F:n ilmastolaskuria. Vuonna 2020 hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 281 tCO₂ (1 863 tCO₂ vuonna 2019). Hiilijalanjälki pieneni 85 % edellisvuodesta, minkä tärkeimpänä syynä oli ulkomaanmatkojen loppuminen maaliskuun alussa covid-19-pandemian aiheuttaman sulun vuoksi.

Taulukko 3. Merkittävimpien ekovirastomittarien kehitys vuosina 2018–2020¹

	2018	2019	2020
Sähkönkulutus, MWh	555	558	446
Lämmönkulutus (sääkorjattu), MWh	801	747	797
Veden kulutus, m ³	1 574	1 718	743
Paperinkulutus, riisiä	1 850	1 690	678
Kokonaisjättemäärä, tonnia	8,8 ²	8,8	4,4
Sekajättemäärä, tonnia	1,7 ²	1,2	0,66
Matkustuspäästöt, tCO ₂	493	640	86 ³
Ulkomaanmatkat, kpl	882	1 120	159
Kotimaanmatkat, kpl	846	733	204
Oman auton käyttö, tkm	34	21	8
Taksin käyttö, kpl	1 572	1 874	338
Lähiliikenteen käyttö, €	3 186	3 551	592
Etäneuvottelut, tuntia ⁴	811	375	123
Kokonaishiilijalanjälki tCO ₂ [ekv]	1 481	1 863 ⁵	281 ⁶

1 Kulutusluvuissa on huomattava, että toimitilan 7. krs oli suurimmaksi osaksi ulkopuolisessa käytössä.

2 Kokonais- ja sekajättemäärät on arvioitu edellisten vuosien jätemäärien ja henkilöstömäärän kehityksen perusteella. Siirtymistä muovijätteen erilliskeräykseen ei ole huomioitu.

3 Laskentaperuste on muuttunut hieman.

4 Etäneuvotteluluvussa ei ole huomioitu Skype- tai Teams-kokouksia, luku perustuu neuvotteluhuoneiden etäneuvottelulaitteiden käyttöön.

5 Kokonaishiilijalanjäljen laskennassa kodin ja työpaikan välisen matkan päästöt on arvioitu edellisten vuosien lukujen ja henkilöstömäärän kehityksen perusteella.

6 Kokonaishiilijalanjäljen laskentaan ei sisälly enää toimistokalusteiden hankinta.

Sähkönkulutus laski selvästi edellisestä vuodesta. Tilojen vähäinen käyttö näkyi erityisesti vedenkulutuksessa, joka laski 57 prosenttia ja paperinkulutuksessa, joka väheni 60 prosenttia.

Matkustuksen tunnusluvut ovat selvästi aikaisempia vuosia alhaisemmat. Ulkomaanmatkojen määrä aleni 86 prosenttia, ja matkustuspäästöt alenivat 87 prosenttia. Matka- ja kululaskujen määrä matkalaskujen osalta (613 kpl) on suurempi suhteessa kotimaan ja ulkomaan matkalaskujen kappalemäärään, mikä johtuu siitä, että peruuntuneista matkoista aiheutuneet kulut on kohdistettu matkalaskuille. Etäneuvotteluihin käytetty aika on vähentynyt 67 prosenttia. Neuvottelutiloja on kuitenkin käytetty sulusta huolimatta. Skype- ja joulukuun alusta käyttöön otetut Teams-yhteydet eivät kuitenkaan näy tässä tilastossa.

1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta

Ympäristöministeriön maksullisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2020 yhteensä 2 355 euroa (2 720 euroa vuonna 2019). Tuotot koostuvat pääosin yksittäisistä päätöksistä ja luvista. Vähäisten tuottojen johdosta erillistä maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei ole laadittu.

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2019 yhteensä 192 983 euroa (175 704 euroa vuonna 2019). Näin ollen yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2020 osalta, koska valtion kirjanpidon käsikirjan mukaan raja on 1 milj. euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot ovat vähentyneet projektien päättyessä.

Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitus jakaantui rahoittajien kesken seuraavasti: EU:lta tuleva rahoitus (48 %), valtionhallinnon muu ulkopuolinen rahoitus (30 %) sekä valtion virastoilta tuleva rahoitus (22 %). Valtion ulkopuolinen rahoitus aiheutuu pääosin Pohjoismaiden ministerineuvostosta ja EU:n myöntämästä rahoituksesta. Yhteisrahoitteisilla projekteilla edistettiin luonnon monimuotoisuutta koskevien ympäristösopimusten yhtenäisyyden selvitystä sekä ympäristöpolitiikan taloudellisten ohjauskeinojen selvitystä.

1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 4. Ministeriön eräät suoritukset tehtävittäin

HTV 2020 (2019)	HTV % (2019)	Tehtävät	Suoritukset	Luku- määrä 2018*	Luku- määrä 2019	Luku- määrä 2020
71,0 (55,9)	27,1 % (21,2 %)	Toimialan kehittäminen, strategiat, ohjelmat ja niiden seuranta	• Muiden virastojen lausuntopyynnöt	202	100	200
			• Edustus ulkopuolisissa toimielimissä	83	78	162
			• Työryhmät, projektit ja selvityshenkilöt	45	33	57
28,9 (26,5)	11,0 % (10,1 %)	Hallinnonalan ohjaus sekä toiminnan ja talouden suunnittelu	• JTS, TAE, LTAE	4	5	5
			• Tulossopimukset	5	4	8
			• Toiminta- ja vuosikertomukset ja muu raportointi	11	10	7
			• Muut tulosjohtamista, -ohjaamista, kehittämistä koskevat asiat	1	0	9
41,2 (43,4) 5	15,7 % (16,5 %)	Säädösvalmistelu ja säädösten toimeenpano	• Hallituksen esitykset	26	12	10
			• Valtioneuvoston asetukset	26	26	23
			• Määräykset, ohjeet ja yleiskirjeet	13	9	3
23,0 (28,0)	9,0 % (10,6 %)	EU- ja kansainväliset asiat sekä verkostot	• EU-kirjelmät ja -selonteot	7	4	12
			• EU-kokousraportit (pl. EUE:n raportit)	129	148	90
			• Lainsäädännön notifioinnit komissiolle	14	5	9
			• EU-lainsäädäntö- käsittelyt	19	14	15
			• Muut EU-asiat (tied., mandaatit ym.)	92	11	9

HTV 2020 (2019)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Luku- määrä 2018*	Luku- määrä 2019	Luku- määrä 2020
10,7 (8,4)	4,1 % (3,2 %)	Muut ministeriö- kohtaiset erityistehtävät	<ul style="list-style-type: none"> • Eduskuntakysymykset • Ympäristönsuojelun avustukset • Alueidenkäytön ja luonnonsuojelun avustukset • Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille • Rakennussuojelupäätökset (ml. valitukset) 	56 98 7 45 12	29 179 28 11 17	45 238 104 13 14
18,2 (18,5)	6,9 % (7,0 %)	Yleishallinto ja johtaminen				
2,9 (6,3)	1,1 % (2,4 %)	Henkilöstö- voimavarojen hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Ympäristöministeriön virat, työsopimukset ja palkkaussasiat 	151	245	159
3,0 (2,0)	1,1 % (0,8 %)	Taloushallinto	<ul style="list-style-type: none"> • Osto- ja myyntilaskut sekä maksatuspäätökset • Kirjanpidon korjaustositteet • Matka- ja kululaskut • Tilijaoittelu, käyttösuunnitelmat, määräraha- jaot • Valtiontalouden tarkastusviraston asiat • Hankinta-asiat 	3 387 406 2 096 96 9 0	4 006 374 2 207 96 2 233	2 052 254 613 86 0 240
3,2 (2,8)	1,2 % (1,1 %)	Tiedon hallinta ja tietohallinto	<ul style="list-style-type: none"> • Tietohall. hankinta- ja käyttö lupa-asiat • Tietohall. tutkimus-, selvitys- ja kehittämishankkeet ja -sopimukset 	5 9	1 1	1 16
0	0	Tietopalvelu	<ul style="list-style-type: none"> • Julkaisut yhteensä • Kirjatut asiat 	44 2 502	33 2 391	31 2 601

HTV 2020 (2019)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Luku- määrä 2018*	Luku- määrä 2019	Luku- määrä 2020
7,7 (7,0)	3,0 % (2,7 %)	Viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Tiedotteet Tiedotustilaisuudet Twiiitit Twiiittien näyttökerrat YM:n twitter-tilin seuraajalukumäärä 	159 18 670 2 665 400 14 474	173 25 777 4 211 000 17 685	217 17 1 076 6 903 000 21 896
0,0 (0,0)	0,0 % (0,0 %)	Hankintoimi				
5,3 (3,9)	2,0 % (1,5 %)	Muut tukitoiminnot				
45,3 (56,4)	17,3 % (21,4 %)	Palkalliset poissaolot				
1,2 (3,8)	0,4 % (1,5 %)	Kohdentamaton työ				
262,0 (263,0)	100 %	YHTEENSÄ				

* Ministeriössä siirryttiin käyttämään uutta asianhallintajärjestelmä Vahvaa 1.5.2018. Jotkin Vahvasta otetut luvut saattavat sisältää vanhassa järjestelmässä, Ahjossa avatun asian.

Taulukossa 4 on eri järjestelmien (mm. asianhallintajärjestelmä, kirjanpito ym.) tuottamaa tietoa hyväksi käyttäen kerätty eräitä ministeriön suoritteita/tuotoksia ja ryhmitelty ne eri tehtäville. Suoritteet eivät ole keskenään verrattavissa eivätkä ne kerro kaikkea ministeriön aikaansaannoksia, joihin kuuluu muuan muassa keskeisesti vaikuttaminen muiden toimialojen toimintaan. Sosiaalisen median suosion vahva kasvu on jatkunut.

1.4.2 Lainsäädännön, tutkimuksen- ja hallinnonalan ohjauksen kehittäminen

Lainsäädäntö

Vuonna 2020 ympäristöministeriön säädösvalmistelu eteni poikkeuksellisista olosuhteista huolimatta. Vuoden aikana eduskunnalle annettiin 8 ympäristöministeriön toimialan hallituksen esitystä. Valtioneuvosto hyväksyi 17 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvoston asetusta. Hallituksen esityksillä ja asetuksilla pantiin kansallisesti täytäntöön EU:n lainsäädäntöä sekä toteutettiin hallitusohjelman tavoitteita. Eräiden EU-säädösten kansallista

täytäntöönpanoa ei kuitenkaan ole pystytty hoitamaan määrääjassa. Laajojen hallituksen lainsäädäntöohjelmaan sisältyvien säädöshankkeiden työ eteni aikataulutavoitteiden mukaisesti. Työryhmien kokoukset pystyttiin järjestämään etäyhteyksin ja lausuntokierrokset toteutuivat suunnitellusti. Sen sijaan säädösvalmistelun vuorovaikutteisuus kärsi poikkeuksellisista oloista, koska työpajoja sekä alueellisia ja valtakunnallisia kuulemistilaisuuksia ei voitu juurikaan järjestää. Koska ministeriön keskeisillä lainsäädäntöuudistuksilla on keskinäisiä rajapintoja, on säädöshankkeiden valmistelijoiden keskinäinen yhteistyö ollut tavanomaista tiiviimpää mm. hankkeiden yhteisvaikutusten tunnistamiseksi.

Suomen ympäristökeskuksen uudistama säädösehdotusten ympäristövaikutusten arviointia koskeva ohjeistus otettiin käyttöön ministeriöiden lainvalmistelussa. Eduskunnan tarkastusvaliokunta kiinnitti huomiota valtioneuvoston lainvalmistelun vaikutusten arviointien laatuun, mihin liittyen myös ympäristöministeriö antoi lausunnon. Lainvalmistelun ja tutkimuksen vuorovaikutusta vahvistettiin ministeriön keskeisissä säädöshankkeissa. Luonnonsuojelulakiuudistuksessa useita tieteenaloja edustavat tutkijat osallistuivat lainvalmistelijoiden sparraamiseen ja vaikutusten arvioinnin suunnitteluun hankkeen varhaisesta vaiheesta alkaen.

Tutkimustoiminta

Vuonna 2020 ympäristöministeriö kehitti monipuolisesti tutkimustoiminnan kokonaiskuvaa ja toimintatapoja ja loi tutkimushankkeille uuden seurantaohjeistuksen, jota lähdettiin jalkauttamaan osastoille. Ministeriön T&K-strategia ja toimenpidesuunnitelma päivitettiin vastaamaan nykytilan tarpeita ja ministeriön yleistä strategiaa. Tutkimustoiminnan tueksi palkattiin määräaikainen erityisasiantuntija, joka käynnisti yksiköiden tieto- ja menetelmäkehitystarpeiden perusteella useita vuorovaikutteisen tutkijayhteistyön pilotteja kaikilla osastoilla. Laajin näistä oli luonnonsuojelulain vaikutusten arvioinnin tiedetuki, joka ehdittiin saada päätökseen vuoden 2020 aikana ja jolle on tulossa jatkoa 2021. Muita vuonna 2020 toteutettuja pilotteja olivat mm. asiantuntijapaneelien yhteislausunto kiertotalousohjelmasta sekä yhdyskuntajätevesidirektiivin tutkijatyöpaja. Vuonna 2020 suunniteltiin lisäksi myöhemmin käynnistyneet biodiversiteettistrategian murrosareena, kansallisen kemikaaliohjelman tieteellinen tukiryhmä sekä puurakemisen ohjelman tutkijakummityö.

Piloteista tiedotettiin ja viestittiin laajasti valtioneuvoston työryhmissä, tutkimuslaitoksissa ja -keskuksissa sekä sosiaalisessa mediassa ja Ylen artikkelissa. Piloteista kerätyn palautteen perusteella vuorovaikutteisuus paransi selvästi tutkijoiden tarjoaman tiedon osuutta valmistelijoiden tarpeisiin ja kehitti valmistelijoiden omaa kykyä jäsentää ja tarkentaa haastavien ja monimutkaisten aiheiden tutkimuskysymyksiä. Vuorovaikutus lisäsi valmistelijoiden ja tutkijoiden keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta ja kehitti merkittävästi myös tutkijoiden ymmärrystä valmisteluprosesseista.

Yhteistyötä Strategisen tutkimuksen ohjelmien kanssa jatkettiin FOOD- ja STEER-ohjelmien yhteisellä, resilienttiin ruokajärjestelmään liittyvällä webinaarisarjalla. Ilmastoyksiköllä oli omaa vahvaa yhteistyötä CORE- ja STEER-ohjelmien kanssa, jotka toteuttivat ilmastolain uudistukseen liittyvän kansalaisraadin. Pilotin puitteissa osallistuttiin myös uudenlaiseen tiedevuorovaikutuskokeiluun, Helsingin yliopiston HELSUS co-creation labiin. Uutena toimintamuotona otettiin käyttöön myös tutkimuskahvit, joissa keskustellaan ajankohtaisista ilmiöistä tutkijoiden lyhyiden alustusten pohjalta. Ensimmäisenä aiheena oli ekologinen kompensatio. Pilotit vakiinnutetaan pysyviksi toimintamuodoiksi erityisen haastavissa ja strategisesti tärkeissä valmisteluprosesseissa vuonna 2021 ja niiden tueksi laaditaan ohjeistus. Toimintatapojen kehittäminen jatkuu vuonna 2021 etenkin vaikutusten arvioinnin kehittämisen ja ennakkoinnin sekä tutkimustoiminnan yhteistyön edistämisen parissa.

EU-tasolla ministeriö käynnisti myös vahvan vaikuttamistyön Horisontti Eurooppa -tutkimuspuiteohjelmassa laatimalla sidosryhmien kanssa kansallisen kannan kahteen työohjelmaan ja liittymällä jäseneksi kahteen Horisontti Eurooppa -kumppanuuteen (biodiversiteetti ja vesiturvallisuus). Ministeriö otti johtaakseen biodiversiteettimonitorointityöpakettin ja pääsee näin vaikuttamaan vahvasti monitoroinnin kehittämiseen EU:n tasolla. Yhteistyössä SYKE:n ja Ympäristötiedon foorumin kanssa ministeriö järjesti tilaisuuden kansainvälisten tutkimusraporttien jalkauttamisesta päätöksentekoon.

Ympäristöministeriö vaikutti tuloksekkaasti strategisen tutkimuksen (STN) ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan rahoitusvälineen teemoihin (VN TEAS, Valtioneuvoston yhteinen selvitys- ja tutkimustoiminta). STN-teemoissa ”Ilmastonmuutos ja ihminen” sekä ”Tiedonlukutaito” käynnistyi yhteensä viisi hanketta, joissa ympäristöministeriö on mukana. Hankkeet keskittyvät etenkin ilmastotoimien hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaisuuteen ja kansalaisten ja kuntien mahdollisuuksiin toteuttaa niitä.

VN TEAS -hankkeita käynnistyi vuonna 2020 ympäristöministeriön johdolla viisi kappaletta mm. ympäristönsuojelulain toimivuus- ja vaikuttavuusarvioinnista, EU:n nollapäästöstrategian ennakkoinnista sekä alue- ja yhdyskuntarakenteen mahdollisista tulevaisuuksista.

Hallinnonalan ohjaus

Ympäristöministeriön ja hallinnonalan tulossuunnitteluohjeistus ja -sopimukset laadittiin toteuttamaan hallitusohjelman ja ministeriön strategisia painotuksia. Valtioneuvoston yhteistyössä laadituissa ohjaavissa strategisissa asiakirjoissa ilmastonmuutos ja tavoite hiilineutraaliudesta nostettiin vahvasti esille. Tulosohejausta täydentävässä informaatio-ohjauksessa jatkettiin toimintatapojen ja osaamisen kehittämistä. Yhteistyössä ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen kanssa toteutettiin virtuaalinen hallintokoulutus hallinnonalan henkilöstölle. Myös muu hallinnonalan koulutus toteutettiin lähinnä virtuaalisesti.

Ohjattavien virastojen kehittämisrahoitetusta kohdennettiin hallitusohjelman toteuttamisen varmistamiseen. Ympäristöhallinnon keskeisten palvelujen kehittämistyö aluehallinnon kehittämisrahoituksella suunnattiin vahvistamaan ympäristöhallinnon valtakunnallisesti yhdenmukaista toimintaa ja yhteistyötä. Aluehallinnon kanssa käytävässä vuorovaikutuksessa siirryttiin digitaalisten välineiden hyödyntämiseen ja suunnitellut yhteiset tapaamiset korvattiin virtuaalisilla.

1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuonna 2020 ministeriön henkilöstön työskentelyyn vaikutti erityisesti alkukeväästä alkanut covid-19-pandemia, jonka myötä koko ministeriön henkilöstö siirtyi nopealla aikataululla lähityöstä etätööhön. Pandemiaan varautuminen ja siitä johtuvat työelämän poikkeusolot määrittivät keskeisesti työn tekemistä ja työtapoja vuoden 2020 aikana. Laaja-alainen siirtyminen etätööhön tapahtui maaliskuussa käytännössä yhden yön aikana. Työskentely lähityössä ministeriön tiloissa on ollut vuoden aikana mahdollista vain hyvin rajoitetusti. Samaan aikaan käynnissä on ollut ministeriön toimialan kannalta paljon valmistelua ja toimenpiteitä edellyttävä hallitusohjelma, jossa on useita merkittäviä hankkeita, joissa ympäristöministeriöllä on keskeinen vastuurooli. Lisäksi pandemiaan liittyvien elpymistoimenpiteiden valmistelussa niin Suomen tasolla kuin EU:n tasolla on ollut työstettävää. Ministeriön virkamiesjohdossa tapahtui eläköitymisten myötä useita muutoksia. Ministeriö uusi kansliapäällikkö aloitti virassaan kesäkuussa 2020 poikkeusolojen keskellä. Lisäksi rakennetun ympäristön osasto ja luontoympäristöosasto saivat uudet päälliköt vuoden aikana.

Poikkeuksellisesta vuodesta johtuen myös henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä muokattiin vastaamaan ja tukemaan henkilöstön työskentely- ja osaamisvaatimuksia muuttuneessa tilanteessa. Ministeriössä käynnistettiin Hybridityön ja etäjohtamisen -valmennuskokonaisuus. Tätä tuettiin työsuojelulla ja työhyvinvoinnin toimenpiteillä, joilla oli keskeinen rooli poikkeusolojen ja muuttuneiden työolojen kehittämisessä. Henkilöstölle järjestettiin säännöllisiä yhteisiä tilaisuuksia. Lisäksi loppuvuodesta kehitettiin strategista voimavarasuunnittelua tukemaan johdon päätöksentekoa. Vuoden aikana kehitettiin myös ministeriön työntekijämielikuvaa sekä uudistettiin uusien henkilöiden perehdytystä.

”Hybridityö ja etäjohtaminen” –hankkeen tarkoituksena oli tarjota henkilöstölle käytännön vinkkejä ja työkaluja uudenlaisen työskentelyn tueksi. Hankkeessa henkilöstölle tarjottiin työpajojen ja luentojen muodossa valmennusta ja tietoa muun muassa itseohjautuvuuteen, työhyvinvointiin, ergonomiaan, palautekulttuuriin ja virtuaaliseen vuorovaikutukseen. Lisäksi järjestettiin esihenkilöille tilaisuuksia, joissa keskusteltiin etäjohtamisen haasteista ja valmentavasta työotteesta etätöyssä sekä tuettiin johtamista poikkeuksellisissa

olosuhteissa. Kantavana teemana koko hankkeessa oli suunnata ministeriön työn tekemistä ja toimintatapoja kohti digitaalista yhteistyökulttuuria. Yhtenä konkreettisenä askeleena sovittiin yhteiset hybridityön toimintaperiaatteet, joita noudattamalla yhteistyö onnistuu jatkossa sujuvasti myös virtuaalisesti. Hanke jatkuu myös tulevana vuonna erityisesti yhteisöllisen oppimisen teemalla. Loppuvuonna 2019 määriteltyjen ministeriön strategisten tulevaisuuden osaamisen toimeenpanoa lykättiin vuodelle 2021. Vuonna 2020 ainoastaan pilotoitiin Osaava-järjestelmää (Osaajat valtiolla) hallinto- ja kansainväliset asiat tulosalueella sekä ympäristönsuojeluosaston johdon tuessa. Pilotissa saadut kokemukset olivat pääosiltaan positiivisia ja antavat hyvän pohjan järjestelmän käyttöönotolle koko ministeriössä tulevana vuonna. Järjestelmän käyttöönotolla on tarkoitus tukea jatkuvaa palaute- ja keskustelukulttuuria, laadukkaita kehityskeskusteluja ja valmentavaa johtamista sekä osaamisen kehittämistä ja hallintaa. Strategista henkilöstösuunnittelua kehitettiin vuoden aikana laatimalla strateginen voimavarasuunnitelma esihenkilöiden ja johdon kanssa käytyjen yhteiskeskustelujen kautta ja kehittämistyö vuonna 2021. Tällä pyritään parantamaan määrällistä ja laadullista voimavarasuunnittelua ja tuottamaan tätä kautta analysoidumpaa tietoa tukemaan päätöksentekoa ja toiminnan johtamista. Tämä prosessi kehittää myös HR:n roolia strategisena johdon kumppanina. Laadittu suunnitelma määrittelee esimerkiksi virkojen / vapautuvien tehtävien rekrytoinnit sekä osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin toimenpiteet. HR:n roolin muutosta tukivat myös Palkeiden roolin vahvistaminen ministeriön HR:n kumppania. Vuoden aikana siirrettiin pääosa ministeriön rekrytointiprosessista Palkeisiin lukuun ottamatta ylimmän johdon ja valtioneuvoston nimitystoimivaltaan kuuluvia rekrytointeja. Lisäksi Palkeisiin siirrettiin henkilöstön palvelusuhteisiin liittyvää neuvontaa.

1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne

Taulukko 5. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille 31.12.2020.

Toiminta-alue	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Luontoympäristö	53	59	61
Ympäristön suojelu	62	60	62
Rakennettu ympäristö	76	79	85
Hallinto ja kansainväliset asiat	51	54	47
Tieto- ja viestintä	13	14	14
Johdon tuki	5	5	5
Yhteensä	260	271	274

Lukuihin on laskettu mukaan henkilöt, joilla oli virkasuhde ministeriöön vuoden lopussa.

Ministeriön henkilöstömäärä on edelleen hieman noussut vuodesta 2019 (1 %). Henkilöstömäärän lisäys perustuu hallitusohjelmaan ja sen toimeenpanoon erityisesti hankkeisiin ja ohjelmiin, joihin ministeriö sai lisävoimavaroja. Vuoden aikana eläkkeelle siirtyi kuusi henkilöä. Pääosa eläköitymisten seurauksena avoimeksi tulleista viroista täytettiin. Lisäksi osan virkojen osalta toteutettiin ns. ennakollista rekrytointia, jotta tehtävän hoito saatiin varmistettua ja ns. hiljaisen tiedon siirto mahdollistettiin.

Henkilöstöä kannustettiin liikkuvuuteen, ja ministeriössä oli edellisen vuoden tapaan useampia virkamiehiä henkilökierrossa ja toisaalta myös ministeriöstä lähdettiin henkilökiertoon. Henkilökiertoja toteutettiin viime vuonna ministeriöiden, SYKE:n, aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten kesken.

Taulukko 6. Henkilöstön määrä ja rakenne

Henkilöstön määrä ja rakenne	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Henkilöstön lukumäärä	260	271	274
• miehiä	73	73	84
• naisia	187	198	190
Muutosprosentti edellisvuoteen %	6,6	4,2	1,1
Henkilötyövuodet (HTV)	250	264	261
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	49,6	48,9	48,9
• miehet	51,4	51,2	50,5
• naiset	48,9	48,1	48,2
45 vuotta täyttäneiden osuus %	68,1	64,9	63,1
Koulutustasoindeksi	6,5	6,5	6,6
• miehet	6,9	7,1	6,8
• naiset	6,4	6,3	6,5
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	25	29,5	25,9
• ma. naisia hlöstöstä	20,4	24,3	17,9
• ma. miehiä hlöstöstä	4,6	5,2	8,0
Kokoaikaisen henkilöstön osuus lkm	252	259	268
Osa-aikaisen henkilöstön osuus lkm	8	12	6
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	96,9	95,6	97,8
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	3,1	4,4	2,2

Ikärakenne painottuu edelleen voimakkaasti yli 45-vuotiaisiin, vaikka heidän osuutensa on viime vuosina laskenut koko ajan. Vuonna 2019 ministeriössä oli Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tehtävissä määräaikaista henkilöstöä, jonka palvelussuhteet päättyivät vuoden 2020 alussa. Tämä näkyy määräaikaisen henkilöstön määrän laskuna sekä muutoksena erityisesti nuoremmissa ikäryhmissä. Toisaalta hallitusohjemaan liittyviin määräaikaisiin tehtäviin on vuonna 2020 palkattu henkilöstöä, mikä selittää määräaikaisen henkilöstön osuutta koko henkilöstöstä. Toisaalta haettavana olleet tehtävät ovat olleet viime vuonna enemmän pitkäaikaisempaa kokemusta ja osaamista painottavia, vaativia asiantuntija-tehtäviä kun taas puheenjohtajuuskauden tehtävät ovat olleet luonteeltaan eri tyyppisiä tehtäviä, jossa pitkäaikaisella kokemuksella on ollut vähemmän merkitystä. Tämä edellä kuvattu muutostilanne selittää myös ministeriön keski-ikänsä pysymistä lähes ennallaan. Ministeriön koulutustaso on noussut edelleen hieman.

Taulukko 7. Ministeriön ikärakenne

Ikäryhmä	Toteuma 2018 LKM, %	Toteuma 2019 LKM, %	Toteuma 2020 LKM, %
-24	-	2, 0,7	-
25-34	32, 12,3	41, 15,2	34, 12,4
35-44	51,19,6	52, 19,2	67, 24,5
45-54	76, 29,2	68, 25,1	73, 26,6
55-64	95, 36,6	102, 37,6	96, 35,0
65-	6, 2,3	6, 2,2	6, 2,2
Yhteensä	260, 100	271, 100	274, 100

1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit

Taulukko 8. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä investoinnit työhyvinvointiin

Työhyvinvointi	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Työtyytyväisyysindeksi	3,68	3,69	3,75
• miehet	3,74	3,72	3,83
• naiset	3,66	3,68	3,71
sairauspoissaolopäivät työpäivää/htv	6,4	7,7	4,6
Työterveyshuolto e/HTV	590,5	739,2	432,2
• netto			

Koko henkilöstön työkuunto parani vuonna 2020 sairauspoissaolojen määrällä mitattuna merkittävästi. Myös työterveyshuollon kulut ovat vähentyneet merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna. Tätä selittäneen poikkeusolotilanne, jolloin henkilöt ovat mahdollisesti siirtäneet ei akuutteja toimenpiteitä myöhempään ajankohtiin. Lisäksi laajennetun etätyön tekeminen on mahdollisesti vaikuttanut siihen, että työtä on tehty sellaisissa sairaustilanteissa, joissa työpaikkatulo ei olisi ollut mahdollinen. Toisaalta on todettava, että henkilöstö on ollut terveempää kuin aikaisemmin, minkä voidaan katsoa olevan seurausta laaja-alaisesta etätyöstä ja siitä johtuneesta henkilöstön kontaktien merkittävästä vähenemisestä. Vuoden alusta valtioneuvostotasolla työterveyshuollon osalta palvelujen tarjoajaksi vaihtui Mehiläinen. Mehiläisen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä mm. etätyöskentelyyn liittyvään työhyvinvointiin ja ergonomiaan erilaisten tietoiskujen ja virtuaalitalaisuuksien merkeissä. Lisäksi toteutettiin koko henkilöstölle yhteinen Varhaisen tuen -tilaisuus.

Työtyytyväisyyskyselyn (VMBarometri) kokonaistyötyytyväisyysindeksi kohosi hieman edellisestä vuodesta. Vastaajamäärä kyselyyn oli korkea (90%). Työtyytyväisyyskyselyn perusteella ympäristöministeriön vahvuudet löytyvät työn sisällöstä ja työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista. Myös työyhteisö ja ministeriön toimintakulttuuri saavat korkeat arviot. Kehittämisen varaa taas koettiin olevan erityisesti palkkauksen, vuorovaikutuksen ja viestinnän ja työ- ja toimintaympäristön osalta. Lisäksi etätöhyön liittyvät erityispiirteet mm. jaksamisen, ergonomian ja työvälineiden osalta nousivat esille. Vuoden aikana toteutettiin lisäksi kevyempää fiilismittari-kyselyä keväällä 2020. Tulokset olivat poikkeusolosuhteet huomioon ottaen varsin hyviä.

1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 9. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit

Osaamisen kehittäminen	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Koulutus ja kehittäminen, €/htv	1 685,4	1259	648,6
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää / htv	2,9	2,2	1,3

Vuonna 2020 koulutukseen ja kehittämiseen käytetty aika väheni (vuosimuutos -43,7%). Laskua selittää koronapandemian myötä tapahtunut nopea siirtyminen etätöihin, minkä vuoksi myös osaamisen kehittäminen ja koulutukset muuttuivat nopeasti virtuaalisiksi. Lisäksi jatkuvan etätöiden myötä työpäivät muuttuivat entistä tiiviimmiksi ja virtuaalikokoukset täyttivät työajan, minkä johdosta aika koulutukseen ja muuhun kehittämiseen on ollut vähäistä. Myös osaamisen kehittämisen kustannukset pienenevät virtuaalisiin koulutusto-teutuksiin siirryttäessä, kun muun muassa matkustus- ja tarjoilukustannukset poistuivat kokonaan.

Vuonna 2020 ministeriö tuki aiempien vuosien tapaan henkilöstön osallistumista Itä-Suomen yliopiston Ajankohtainen ympäristöoikeus -erikoistumisohjelmaan 2021–2022 ja tähän ohjelmaan ilmoittautui mukaan kaikkiaan neljä ministeriön työntekijää. Samalla vuonna 2018 käynnistynyt vastaava ohjelma saatiin vuonna 2020 päätökseen ja sen suoritti kaikkiaan kolme henkilöä. Myös avustavissa tehtävissä toimiville tarjottiin mahdollisuus osallistua ”Assistentti forum 2021” -seminaariin, johon ilmoittautui mukaan kymmenen avustavissa tehtävissä toimivaa henkilöä. Tämän seminaarin pohjalta tullaan käynnistämään avustavissa tehtävissä toimivien henkilöiden osaamisen kehittämiseen ja jakamiseen tähtäävää ministeriön sisäistä verkostoa, jonka toiminta käynnistyy vuonna 2021.

Myös johtamiskoulutukseen käytetty työaika väheni ministeriössä vuonna 2020. Vuoden aikana Uudistuva julkinen sektori – mahdollistava johtaminen -koulutusohjelmaan osallistui yksi henkilö ja Horizons-koulutusohjelmaan yksi henkilö.

Vuoden aikana käynnistyi myös oikeusministeriön lainvalmistelun kehittämisen yhteistyöryhmän kehittämishanke, jonka tavoitteena on uudistaa lainvalmistelun osaamisen kehittämistä valtioneuvostossa. Hankkeen myötä tullaan käynnistämään selkeä ja systemaattinen oppimispolku valtioneuvoston säädösvalmistelijoille. Uudistetun mallin mukaista koulutusta tarjotaan jo vuoden 2021 alussa.

Ministeriöiden yhteinen koulutustarjonta oli vuonna 2020 monipuolista ja siirtyi covid-19-pandemian vuoksi keväällä nopeasti virtuaaliseen muotoon. Etätööhön siirtymisen vuoksi myös yhteisessä koulutustarjonnassa painottuivat muun muassa digitaalisten työkalujen käyttökoulutukset sekä virtuaalifasilitoinnin osaaminen. Muussa osallistumisessa painottuivat valtioneuvoston esittelijöille ja lainvalmistelijoille suunnatut kurssit, valtioneuvoston yhteinen perehdyttämisohjelma valtioneuvostopassi sekä etätöitä tukevat opinnot. Lisäksi osallistuttiin eri tietojärjestelmiin liittyville kursseilla (mm. VAHVA, PTJ ja Eutori), vuorovaikutus- ja viestintätaitoja kehittäville kursseille sekä tiedonhallintaa ja tietosuojaa käsitteleville kursseille. Myös kielikurssit olivat suosittuja. Lisäksi valtioneuvoston yhteiseen mentorointiohjelmaan osallistui yksi henkilö.

Loppuvuonna valtion digitaalisessa oppimisympäristössä eOppivassa tulivat myös ministeriön henkilöstölle suoritettavaksi kaksi pakollista tietoturva- ja tietosuojakoulutusta. Vuoden aikana tapahtunut nopea virtuaaliseen työhön siirtyminen edesauttoi myös eOppivan käytön yleistymistä ja palvelun tunnettuutta.

1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut

Taulukko 10. Tehty työaika ja työvoimakustannukset

Työaika ja työvoimakustannukset	Toteuma 2018	Toteuma 2019	Toteuma 2020
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	80	80,5	84,1
Tehdyn työajan palkat: %-osuus palkkasummasta	77,8	78,6	80,9
Kokonaistyövoimakustannukset 1 000 euroa	17 599	19 035	19 209
Palkkasumma (ml. välilliset palkat) 1 000 euroa	14 558	15 830	16 082
Tehdyn työajan palkat	11 326	12 443	13 010
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyntä työajan palkoista %	55,5	52,9	47,6

Ministeriön ikärakenne vähentää tehdyn työajan määrää, koska suurella osalla työntekijöistä on pitkät vuosilomat. Vastaavasti monella uudella ministeriön palvelukseen tulevalla on ns. lyhyemmät vuosilomat, mikä nostaa tehdyn työajan määrää. Uusrekrytoinnit selittävät nousua. Kokonaistyövoimakustannuksien ja palkkakustannusten taso on pysynyt lähes edeltävää vuotta vastaavalla tasolla.

Henkilöstön arvon merkittävin lopputulokseen vaikuttava muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ikä välinen erotus. Eläkeiän lasku tai nousu vaikuttaa laskennalliseen henkilöstön arvoon.

1.6 Tilinpäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tilinpäätös koskee ministeriön toimintaa. Suuri osa ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnallisista määrärahoista käytetään aluehallinnossa eikä niiden määrärahojen käyttö näy ympäristöministeriön tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen määrärahojen käytön ja kulujen muutoksia on verrattu ministeriön vuoden 2019 to-teutumalukuihin.

1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön käytettävissä oli vuoden 2020 määrärahat ja edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 243,4 milj. euroa (148,8 milj. vuonna 2019) sekä arviomäärärahat 1,6 milj. euroa (1,8 milj. euroa vuonna 2019) eli yhteensä 245,0 milj. euroa (150,6 milj. euroa vuonna 2019). Määrärahaa oli vuonna 2019 käytössä noin 63 % enemmän kuin vuonna 2019. Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 123,8 milj. euroa (95,4 milj. euroa vuonna 2019). Kokonaiskäyttö kasvoi siis edellisvuodesta 28,4 milj. euroa (29,8 %). Vuodelle 2021 siirtyi ministeriön käytössä olevia määrärahoja yhteensä 118,1 milj. euroa, vastaavasti vuotta aikaisemmin, vuodelle 2020 määrärahaa siirtyi 49,5 milj. euroa. Seuraavaksi esitetään merkittävimmät muutokset momenteittain.

Valtioneuvoston kanslian momentin 23.01.24 Suomen EU-puheenjohtajuus -momentin käyttö laski merkittävästi vuoteen 2019 verrattuna. Määrärahoja käytettiin vuonna 2020 alle 0,1 milj. euroa, kun käyttö oli edellisenä vuonna 1,6 milj. euroa. Kasvu aiheutuu luonnollisesti Suomen EU-puheenjohtajuuskauden päättymisestä vuoden 2020 alun jälkeen.

Toimintamenojen (momentti 35.01.01) käytettävissä olevat määrärahat olivat 45,2 milj. euroa vuonna 2020, joka oli 16,2 prosenttia (6,3 milj. euroa) enemmän kuin edellisenä vuonna. Määrärahojen lisääntyminen aiheutui pääasiassa hallitusohjelmaan myönnetystä

luonnonsuojeluun kohdistetusta määrärahasta, joka oli n. 7 milj. euroa toimintamenojen kokonaisuudesta. Kyseisen määrärahan käyttö ei toteutunut merkittävästi vielä vuoden 2020 aikana, sillä hankkeet on saatu käynnistettyä ja kulut näkyvät merkittävästi vasta vuoden 2021 aikana. Toimintamenoja käytettiin kokonaisuudessaan 26,3 milj. euroa, mikä on 1,3 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Siirtyneet määrärahat kasvoivat 18,9 milj. euroon, kun edellisvuonna siirtyi 7,6 milj. euroa vähemmän (siirtyneiden määrärahojen muutos (67,3 %). Siirtyneiden määrärahojen kasvu aiheutuu merkittävästi hallitusohjelmaan myönnetyn luonnonsuojeluohjelman määrärahojen siirtymisestä. Vuosi 2020 oli myös poikkeuksellinen koronaviruksen aiheuttamien kansallisten ja kansainvälisten rajoitusten takia, joten määrärahaa käytettiin aikaisempaa vähemmän esimerkiksi matkustukseen. Henkilöstökulut kuitenkin nousivat hieman edellisestä vuodesta, sillä määrärahoja on lisätty mm. hankkeiden toteuttamiseen.

Talousarviossa myönnettiin hallitusohjelman mukaisesti merkittävästi aikaisempaa enemmän määrärahaa 35.10. Ympäristön ja luonnonsuojeluun tarkoitukseen. Seuraavaksi esitetään merkittävimmät muutokset liittyen tähän tarkoitukseen myönnettyjen määrärahojen käyttö. Lisääntyneissä määrärahoissa on kaikille yhteistä se, että määrärahaa on siirtynyt merkittävästi seuraavalle vuodelle. Käyttö ei siis ole lisääntynyt samassa suhteessa kuin käytettävissä olevat määrärahat ovat lisääntyneet. Tämä johtuu siitä, että hankkeet ovat vasta käynnistyneet vuonna 2020 ja 2- tai 3-vuotiset määrärahat käytetään tulevana vuosina hankkeiden kunnolla käynnistyttyä.

Momentin 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot määrärahat kasvoivat merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Käytettävissä olleet määrärahat olivat vuonna 2020 yhteensä 24,3 milj. euroa, kun vuonna 2019 momentilla oli käytettävissä määrärahaa 2,1 milj. euroa. Määrärahan käyttö oli 2,8 milj. euroa, joka oli yli tuplasti edelliseen vuoteen verrattuna (1,4 milj. euroa 2019). Määrärahaa käytetään mm. elinympäristöjen tilan parantamisen toimintaohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan alkuvaiheessa etenkin soiden, lintukosteikkojen ja perinnebiotooppien ja jatkossa myös muiden uhanalaisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa.

Momentin 35.10.22 Eräät ympäristömenot (S3) käytettävissä olleet määrärahat olivat 30,3 milj. euroa vuonna 2020, edellisenä vuonna määrärahaa oli käytettävissä 3,7 milj. euroa vähemmän. Määrärahan lisääntyminen aiheutui pääasiassa vesien suojelun tehostamisen toimenpiteisiin (ml. Itämeren suojelun edistäminen). Määrärahan käyttö 10,7 milj. euroa lisääntyi vain 1,5 milj. eurolla. Määrärahaa siirtyi seuraavalle vuodelle 19,4 milj. euroa (15,7 milj. euroa edellisenä vuonna).

Metsähallituksen julkisten tehtävien hoitoon tarkoitettun momentin 35.10.52 käytettävissä olevat määrärahat 71,5 milj. euroa lisääntyi 97 prosenttia, (euroina lisäys 35,1 milj. euroa).

Määrärahan käyttö kasvoi saman verran, sillä kaikki määrärahat käytettiin ja siirtyneitä eriä ei ollut. Määrärahan käyttö lisääntyi huomattavasti edellisvuodesta valtion hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hoitoon ja luonnontilan ennallistamiseen (Helmi-ohjelma) ja luonnon monimuotoistamisen edistämisen vuoksi.

Vesien- ja ympäristönhoidon edistämisen momentin 35.10.63 käytettävissä olevat määrärahat 33,6 milj. euroa lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna 20,0 milj. eurolla (lisäys 148 %), edellisen vuoden käytettävissä olleet määrärahat olivat 13,5 milj. euroa. Määrärahalla käytettiin 6,8 milj. euroa, kun vuotta aikaisemmin käyttö oli 4,0 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan paikallisia vesiensuojelutoimenpiteitä yhdessä kuntien, asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Näillä toimenpiteillä vähennetään ulkoista kuormitusta ja toteutetaan kunnostustoimenpiteitä valuma-alueilla ja vesistöissä.

Ympäristöministeriölle perustettiin talousarvion kohtaan 35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen 6 uutta momenttia. 35.20.04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3), 35.20.32. Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3), 35.20.37. Avustukset tuulivoimakaavoitukseen (S3), 35.20.55. Avustukset korjaustoimintaan (S3), 35.20.56. Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (S3) ja 35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (S3). Määrärahaa myönnettiin uusille momenteille hallitusohjelman mukaisesti. Momenttien määrärahat ja käyttö esitetään seuraavassa taulukossa.

Taulukko 11. Ympäristöministeriön vuoden 2020 uudet momentit

Ympäristöministeriön vuoden 2020 uudet momentit		Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.20.04.	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3)	7 200 000	705 346	6 494 654
35.20.32.	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (S3)	200 000	0	200 000
35.20.37.	Avustukset tuulivoimakaavoitukseen (S3)	2 000 000	0	2 000 000
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan (S3)	390 000	1 179	388 821
35.20.56.	Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi (S3)	150 000	0	150 000
35.20.64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (S3)	200 000	0	200 000
Yhteensä		10 140 000	706 525	9 433 475

1.6.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase

Ympäristöministeriön vuoden 2020 tuotto- ja kululaskelman kulujäämä on 100,8 milj. euroa, noin 6,9 prosenttia edellisvuotta (94,4 milj. euroa) enemmän. Kulujäämän kasvuun vaikutti erityisesti siirtotalouden kulujen kasvu 32,2 milj. eurolla (64,3 %). Siirtotalouden momenttien käytettävissä olevat määrärahat kasvoivat merkittävästi, joten myös käyttö on kasvanut merkittävästi. Käytettävissä olevien määrärahojen kasvu aiheutuu luonnollisesti hallitusohjelman mukaisista panostuksista ympäristöministeriön hallinnan alaisiin kohteisiin. Toiminnan kulut sekä tuotot laskivat ja jäämä 1 oli edellisvuotta pienempi 2,5 milj. eurolla (5,7 %).

Toiminnan tuotot olivat 0,4 milj. euroa ja laskivat 0,4 milj. euroa edellisvuoteen. Ministeriön toiminnan tuotot koostuivat muutaman yhteishankkeen tuotoista. Toiminnan tuottojen lasku aiheutui pääasiassa yhteisrahoitteisten projektien vähentymisestä vuonna 2020.

Toiminnan kulujen osalta euromääräisesti merkittävä kasvu tapahtui henkilöstökuluissa 1,1 milj. euroa (4,9 %). Muut kululajit laskivat edelliseen vuoteen verrattuna. Kulujen pienentyminen muissa kululajeissa aiheutui pääasiassa koronaviruksen aiheuttamien rajoitusten myötä. Matkustus oli vuoden 2020 aikana vähäistä sekä tapahtumien järjestäminen oli tauolla (palvelujen ostot).

Henkilöstökulut 19,2 milj. euroa muodostavat 46,6 prosenttia toiminnan kuluista ja niiden suhteellinen osuus kasvoi 3,8 % edellisvuoden tasosta, sillä muiden kululajien käyttö on laskenut koronaviruksen aiheuttamien rajoitusten takia. Henkilötyövuodet 261 htv:tä laskivat 3 htv:lla (1,1 %) verrattuna edelliseen vuoteen. Henkilöstökulut euromääräisesti kasvoivat 1, milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna (4,9 %) joka aiheutuu pääasiassa aikaisemman hallituksen tuottavuustavoitteiden purkautumisesta.

Ympäristöministeriön taseen loppusumma oli 57,7 milj. euroa (33,0 milj. euroa vuonna 2019). Taseen kasvu aiheutui A-Kruunun osuuden kasvusta 24,0 milj. eurolla.

Käyttöomaisuusarvopaperit 56 milj. euroa sisältävät A-Kruunu Oy:n osuus 55 milj. euroa ja NEFCO Carbon Fundin osuus 1 milj. euroa.

Lyhytaikaiset saamiset 0,15 milj. euroa olivat 55 prosenttia edellisvuotta pienemmät. Lyhytaikaiset saamiset koostuivat pääasiassa siirtosaamisista 0,92 milj. euroa (0,16 milj. euroa vuonna 2019) ja muista lyhytaikaisista saamisista 0,50 milj. euroa (0,16 milj. euroa vuonna 2019). Siirtosaamisten lasku aiheutuu pääasiassa matkustuksen vähentymisestä vuoden 2020 aikana, jolloin siirtosaamisiin ei ole kirjattu EU-neuvoston matkakorvauksia vuoden vaihteessa. Muiden lyhytaikaisten saamisten kasvu aiheutuu yhteisrahoitteisen projektin jaksotuksista vuodelle 2020.

Lyhytaikainen vieras pääoma 39,5 milj. euroa muodostuvat pääosin talousarvion ulkopuolella olevan öljysuojarahaston yhdystilinsaldoista (21,9 milj. euroa) sekä ostovelosta (11,2 milj. euroa).

1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriö on arvioinut ministeriön osastojen ja tulosalueiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearviointin perusteella sitä, miten ympäristöministeriön sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta täyttävät valtion talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädettyt tavoitteet. Arviointi on tehty käyttäen apuna Valtiovarain controller -toiminnon suosittelemaa COSO 2013 -malliin perustuvaa arviointikehikkoa.

Itsearviointien sekä muiden tiedossa olevien seikkojen perusteella on kokonaisuudessaan arvioitavissa, että toiminnan ja taloudenhoidon perusprosessit ovat melko hyvällä tasolla ja täyttävät talousarvioasetuksen vaatimukset. Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että sisäinen valvonta on yleisesti ottaen melko hyvällä tasolla.

Ministeriön riskienhallintapolitiikka on hyväksytty vuonna 2020, mutta riskienhallintamettelyjä on kehitettävä edelleen. Voimavarojen suunnittelua ja käyttöä tulee tehostaa. Lisäksi erityisesti muutokset ICT-ympäristössä ja uusien digihankkeiden läpiviemisessä vaativat panostamista osaamisen kehittämiseen.

1.8 Arviointien tulokset

Ympäristöministeriössä tehtiin kaksi arviointia vuonna 2020:

Luonnonsuojelulain toimivuusarviointi¹

Selvitys luonnonsuojelulain toimivuudesta aiemman, vuonna 2010 tehdyn luonnonsuojelulain toimivuusarviointin jälkeen. Selvitys tarkastelee lain toimivuutta, sen toimeenpanoon liittyviä käytäntöjä ja resursseja. Vuoden 2010 jälkeen toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Elinympäristöjen ja lajien uhanalaisuudesta on saatu uutta tietoa, ymmärrys ilmastonmuutoksen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle on lisääntynyt, ja muu lainsäädäntö, ohjauskeinot ja hallinto ovat muuttuneet. Selvitys korostaa luonnonsuojelun keinovalikoiman laajentamista suojelualueiden ulkopuolella. Arvokkaiden luontokohteiden kytkeytyvyys, niiden ulkopuolisten alueiden maankäyttö,

1 <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/316026>

metsien käsittely ja muu luonnonvarojen käytön ohjaus kaipaa uusia ja vahvempia keinoja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja ekologisten prosessien turvaamiseksi. Selvitykseen sisältyy 65 johtopäätöstä tai toimenpide-ehdotusta luonnonsuojelulain tai muun lainsäädännön ja ohjauskeinojen kehittämiseksi tehostamaan luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Selvitys on tehty pääosin dokumenttianalyysinä.

Suomen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutuksen ja vaikutusten arviointi (VN TEAS -hanke)²

Raportti arvioi Suomen kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman (2012–2020) tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sektorivastuuperiaatteella sekä toimenpiteiden vaikuttavuutta luonnon monimuotoisuuteen. Suomen biodiversiteettistrategia ja sitä toteuttava toimintaohjelma vastaavat Biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen (CBD) Aichi-tavoitteisiin pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen vuoteen 2020 mennessä. Arvion mukaan useimpien biodiversiteettiohjelman toimenpiteiden vaikutus luonnon monimuotoisuuden tilaan on ollut toistaiseksi melko vaatimaton. Yleisimpiä syitä ovat riittämättömät resurssit, viivästynyt toimeenpano sekä ristiriitaiset muut kehityskulut, kuten lisääntynyt luonnonvarojen käyttö ja kompensoimaton ympäristöä muuttava maankäyttö. Lisäksi kuvataan Suomen luonnon nykytilaa sekä siihen vaikuttavia muutostekijöitä ja paineita, joista suurimmiksi luonnon monimuotoisuuden kohdistuviksi paineiksi tutkijaryhmä tunnisti metsätalouden, maatalouden, rakentamisen sekä saastumisen ja ilmastonmuutoksen. Tutkijaryhmä arvioi, että biodiversiteetin valtavirtaistaminen on edennyt hyvin eri hallinnonaloilla ja että yksityinen ja kolmas sektori voisivat toimia toimintapolitiikan tukena. Toteutetut toimenpiteet eivät kuitenkaan ole olleet riittävän tehokkaita luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi. Luontoon kohdistuvien paineiden minimoimiseksi esitetään välttämättömäksi toteuttaa sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukainen, koko yhteiskuntaa läpäisevä ekologinen siirtymä luonnon monimuotoisuuden huomioivaan kestäväan kehityksen yhteiskuntaan. Suosituksia esitetään seuraavaan Suomen luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (2021–2030), jossa tulee huomioida kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen Post-2020-tavoitteet sekä EU:n biodiversiteettistrategia 2030.

2 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-915-8>

1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna havaittu uusia valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään ole kertomusvuonna havaittu toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ministeriön palveluksessa olevan henkilön hallussa ollut valtion maksuaikakorttia on käytetty virheellisesti eräässä tapauksessa, määrältään 40,50, joka on saatu perittyä takaisin.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

2 Talousarvion toteutumalaskelma

Ympäristöministeriön talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2020	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1,20				
11.04.01. Arvonlisävero	1,20				
12. Sekalaiset tulot	5 818 322,33	1 546 750	1 546 749,60	0,00	100
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	36 495,83	53 079	53 079,05	0,00	100
12.35.99.1. Maksullinen toiminta	2 720,00	2 355	2 355,00	0,00	100
12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	33 775,83	50 724	50 724,05	0,00	100
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	5 781 826,50	1 493 671	1 493 670,55	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 000 051,24				
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 000 051,24				
Tuloarviotilit yhteensä	6 818 374,77	1 546 750	1 546 749,60	0,00	100

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytet-tävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia	1 922 478,91	244 220	9 219,63	235 000,00	244 219,63	0,00	265 815,18	500 815,18	156 697,50	344 117,68
23.01.03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (S2)							12 467,88	12 467,88	12 467,88	0,0
23.01.03.1. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot							12 467,88	12 467,88	12 467,88	0,0
23.01.24. Suomen EU-puheenjohtajuus (S2)	1 788 000,00						63 324,78	63 324,78	63 324,78	0,0
23.01.24.1. Lisähenkilöstön palkkausmenot sekä muut kulutusmenot (EK)	568 000,00						55 066,14	55 066,14	55 066,14	0,0
23.01.24.2. Kokouksista aiheutuvat menot (EK)	1 220 000,00						8 258,64	8 258,64	8 258,64	0,0
23.01.25. Terveet tilat 2028 (S3)	125 000,00	235 000	0,00	235 000,00	235 000,00	0,00	190 022,52	425 022,52	80 904,84	344 117,68
23.01.25.1. Terveet tilat 2028 (KPY)	125 000,00	235 000	0,00	235 000,00	235 000,00	0,00	125 000,00	360 000,00	15 882,32	344 117,68
23.01.29. Arvonlisäveromenot (A)	9 478,91	9 220	9 219,63		9 219,63	0,00				
24. Ulkoministeriön hallinnonala	640 000,00	171 150	0,00	171 150,00	171 150,00	0,00	590 341,49	761 491,49	230 256,85	531 234,64
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (S3)	640 000,00	171 150	0,00	171 150,00	171 150,00	0,00	590 341,49	761 491,49	230 256,85	531 234,64

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytet-tävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	64 790,83									
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	64 790,83									
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00	0,00	500 000,00	0,00	500 000,00
33.60.39. Palvelurakenteen kehittäminen (S3)		500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00		500 000,00	0,00	500 000,00
33.60.39.07. Ikäohjelma		500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00		500 000,00	0,00	500 000,00
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	102 375 023,38	211 756 252	99 936 294,95	111 819 957,33	211 756 252,28	0,00	31 492 579,03	241 616 640,14	123 398 469,12	116 724 500,47
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (S2)	24 858 000,00	34 191 000	15 284 235,45	18 906 764,55	34 191 000,00	0,00	10 988 410,71	45 179 410,71	26 272 646,16	18 906 764,55
35.01.01.01. Yhteiset menot (KPY)	17 970 000,00	22 760 000	12 751 232,93	10 008 767,07	22 760 000,00	0,00	7 800 634,13	30 560 634,13	20 551 867,06	10 008 767,07
35.01.01.06. KV- menot	2 300 000,00	2 000 000	459 435,00	1 540 565,00	2 000 000,00	0,00	334 351,62	2 334 351,62	793 786,62	1 540 565,00
35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY)	4 197 000,00	9 280 000	1 993 567,52	7 286 432,48	9 280 000,00	0,00	2 853 424,96	12 133 424,96	4 846 992,48	7 286 432,48
35.01.01.08. Eräät korvaukset (KPY)	391 000,00	151 000	80 000,00	71 000,00	151 000,00	0,00	0,00	151 000,00	80 000,00	71 000,00
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	1 817 865,79	1 632 191	1 632 191,17		1 632 191,17	0,00				
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (S3)	1 538 000,00	1 745 000	1 722 425,72	22 574,28	1 745 000,00	0,00	514 346,02	2 259 346,02	1 734 485,78	24 860,24

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytet-tävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.01.65.01. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon	1 438 000,00	1 645 000	1 622 425,72	22 574,28	1 645 000,00	0,00	14 346,02	1 659 346,02	1 634 485,78	24 860,24
35.01.65.02. Pidä Saaristo Siistinä ry:n alushankinta(EK)							500 000,00	500 000,00	0,00	0,00
35.01.65.03. Yleisavustus Suomen Metsäliitto ry:lle	100 000,00	100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00		100 000,00	100 000,00	0,00
35.10.20. Ympäristövahinkojen torjunta (S3)	1 750 000,00	4 310 000	0,00	4 310 000,00	4 310 000,00	0,00	718 821,05	5 028 821,05	632 899,59	4 395 921,46
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (S3)	1 358 200,00	23 549 000	2 058 317,64	21 490 682,36	23 549 000,00	0,00	715 377,35	24 264 377,35	2 773 694,99	21 490 682,36
35.10.22. Eräät ympäristömenot (S3)	13 649 300,00	17 369 000	1 738 489,90	15 630 510,10	17 369 000,00	0,00	12 931 980,98	30 300 980,98	10 748 545,17	19 378 845,82
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (S3)	36 347 000,00	71 462 000	71 462 000,00	0,00	71 462 000,00	0,00		71 462 000,00	71 462 000,00	0,00
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (S3)	3 000 000,00									
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (S3)	9 058 000,00	30 263 550	3 564 970,80	26 698 579,20	30 263 550,00	0,00	3 313 871,40	33 577 421,40	6 818 400,24	26 702 579,20
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (S3)	6 172 657,59	15 032 511	8 766,99	15 023 744,12	15 032 511,11	0,00	264 000,00	15 296 511,11	208 766,99	15 087 744,12
35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot	6 092 657,59	14 972 511	8 766,99	14 963 744,12	14 972 511,11	0,00	200 000,00	15 172 511,11	208 766,99	14 963 744,12

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytet-tävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.63.2. Yhteis-toimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään)	80 000,00	60 000	0,00	60 000,00	60 000,00	0,00	64 000,00	124 000,00	0,00	124 000,00
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitet-tava öljyjätehuolto (S3)	1 000 000,00						2 000 000,00	2 000 000,00	236 361,40	1 000 000,00
35.10.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitus-osuudet (S2)	1 826 000,00	2 062 000	1 758 372,53	303 627,47	2 062 000,00	0,00	45 771,52	2 107 771,52	1 804 144,05	303 627,47
35.20.04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (S3)		7 200 000	705 345,55	6 494 654,45	7 200 000,00	0,00		7 200 000,00	705 345,55	6 494 654,45
35.20.32. Avustukset asunnotto-muuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilas-toinnin kehittäminen (S3)		200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00		200 000,00	0,00	200 000,00
35.20.37. Avustukset tuulivoima-kaavoitukseen (S3)		2 000 000	0,00	2 000 000,00	2 000 000,00	0,00		2 000 000,00	0,00	2 000 000,00
35.20.55. Avustukset korjaus-toimintaan (S3)		390 000	1 179,20	388 820,80	390 000,00	0,00		390 000,00	1 179,20	388 820,80
35.20.56. Avustukset asuinrakennus-ten öljylämmityksestä luopumiseksi (S3)		150 000	0,00	150 000,00	150 000,00	0,00		150 000,00	0,00	150 000,00
35.20.64. Avustukset rakennus-perinnön hoitoon (S3)		200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00		200 000,00	0,00	200 000,00
Määrärahatilit yhteensä	105 002 293,12	212 671 622	99 945 514,58	112 726 107,33	212 671 621,91	0,00	32 348 735,70	243 378 946,81	123 785 423,47	118 099 852,79

Ympäristöministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy 2)	Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) 1)							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2020 valtuudet						Talous-arvio-menot 2020	Määrä-raha-tarve 2021	Määrä-raha-tarve 2022	Määrä-raha-tarve 2023	Määrä-raha-tarve myöh.	Määrä-raha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu v. 2021 TA:ssa						
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen		10 000		10 000		10 000		0					
Aiempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2020 käytettävissä olleet valtuudet		10 000		10 000		10 000		0					
35.10.63. Luonnonsuojelun hankinta- ja korvausmenot		10 000		10 000		10 000		0					
Aiempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2020 käytettävissä olleet valtuudet		10 000		10 000		10 000		0					
Yhteensä		20 000		20 000		20 000		0					

3 Tuotto- ja kululaskelma

Ympäristöministeriön tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2020-31.12.2020		1.1.2019-31.12.2019	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	2 355,00		2 720,00	
Muut toiminnan tuotot	380 670,28	383 025,28	802 039,12	804 759,12
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	22 345,53		74 517,66	
Henkilöstökulut	19 180 438,74		18 861 262,05	
Vuokrat	11 212,32		45 768,29	
Palvelujen ostot	21 045 508,74		22 123 617,43	
Muut kulut	740 469,48		2 922 983,95	
Poistot	165 701,61	-41 165 676,42	16 081,36	-44 044 230,74
JÄÄMÄ I		-40 782 651,14		-43 239 471,62
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	403,15		1 000 165,44	
Rahoituskulut	-62,16	340,99	-125,25	1 000 040,19
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	24 000 062,16	24 000 062,16	0,00	0,00
JÄÄMÄ II		-16 782 247,99		-42 239 431,43
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut paikallishallinnolle	4 224 734,13		274 214,85	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	72 915 465,70		38 557 633,82	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	3 542 210,86		3 949 455,65	
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	759,51		46 517,97	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	1 525 599,73		1 206 601,09	
Siirtotalouden kulut valtionhallinnolle	15 000,00	-82 223 769,93	6 000 000,00	-50 034 423,38
JÄÄMÄ III		-99 006 017,92		-92 273 854,81
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	0,00		1,20	
Suoritetut arvonlisäverot	-1 819 395,81	-1 819 395,81	-2 080 646,00	-2 080 644,80
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-100 825 413,73		-94 354 499,61

4 Tase

Ympäristöministeriön tase

	31.12.2020		31.12.2019	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	655 034,54		765 633,75	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	959 835,25	1 614 869,79	0,00	765 633,75
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Kalusteet	0,00	0,00	3 102,00	3 102,00
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	31 953 630,00		31 953 630,00	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	24 000 000,00	55 953 630,00	0,00	31 953 630,00
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET YHTEENSÄ		57 568 499,79		32 722 365,75
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	3 600,00		5 100,00	
Siirtosaamiset	91 767,37		156 875,41	
Muut lyhytaikaiset saamiset	49 878,19	145 245,56	157 901,97	319 877,38
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kirjanpitoyksikön menotilit	-157,04	-157,04	0,00	0,00
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		145 088,52		319 877,38
VASTAAVAA YHTEENSÄ		57 713 588,31		33 042 243,13

	31.12.2020		31.12.2019	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	230 590 552,26		230 590 552,26	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-249 401 121,40		-233 770 015,15	
Pääoman siirrot	137 838 644,57		78 723 393,36	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-100 825 413,73	18 202 661,70	-94 354 499,61	-18 810 569,14
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistilit	21 934 366,34		36 291 821,70	
Saadut ennakot	120 602,52		6 101,87	
Ostovelat	11 198 384,25		9 944 511,70	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	408 701,31		402 455,95	
Edelleen tilitettävät erät	373 178,60		386 329,69	
Siirtovelat	4 026 386,54		3 665 882,66	
Muut lyhytaikaiset velat	1 449 307,05	39 510 926,61	1 155 708,70	51 852 812,27
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		39 510 926,61		51 852 812,27
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		57 713 588,31		33 042 243,13

5 Liitetiedot

5.1 Tilinpäätöslitteet

Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 15: Velan muutokset

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperusteista ja vertailtavuudesta

1. Budjetointia koskevat muutokset

Momentin: 35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot, perusteluja täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Eräät ympäristömenot momentin 35.10.22 perusteluita muutettiin, niin että määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen ja ympäristötiedon tuottamiseen.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät momentin 35.10.52 käyttötarkoituksia lisättiin siten, että määrärahaa voi käyttää myös tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten ULJAS-paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon.

Momentit 35.10.60 Siirto öljysuojarahastoon ja 35.10.65 Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto poistettiin talousarviosta.

Momentille 35.10.66 Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet lisättiin mahdollisuus käyttää määrärahaa myös kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijaseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Momentti 35.20.04 Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen lisättiin talousarvioon. Määrärahalla luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietopalusta.

Talousarvioon lisättiin neljä momenttia joita käytetään avustuksien maksamiseen: 35.20.32 Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen, 35.20.34 Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen, 35.20.37 Avustukset tuulivoimakaavoitukseen sekä 35.20.56 Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi.

2. Käytetty valuuttakurssi

Myyntisaamisiin ei tilinpäätösvaiheessa sisältynyt valuuttamääräisiä eriä.

3. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä taseessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat erät

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

5. Tilinpäätösvuoden vertailtavuus

Tilinpäätöksen vertailtavuus aikaisempaan vuoteen on mahdotonta. Vuosi 2020 on täysin poikkeuksellinen johtuen koronaviruksen aiheuttamista rajoituksista.

Yhteistoiminnan kustannusten korvausten ja yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusosuuksien tilien numerointi ja sijainti tilikarttahierarkiassa muuttuivat vuoden 2020 alussa. Tilien kertymät raportoidaan tuotto- ja kululaskelmassa tilikarttahierarkian mukaisesti laskelman rivillä Palvelujen ostot. Aiemmin nämä erät on esitetty omalla rivillään Sisäiset kulut. Tuotto- ja kululaskelmassa esitetyt vuoden 2019 tiedot on muutettu vastaamaan vuoden 2020 käytäntöä.

6. Olennaisimmat muutokset tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa

Ei olennaisia muutoksia. Koronatilanne Suomessa etenee ja vaikuttanee varmasti myös ministeriön toimintaan, mutta vaikutuksia on tässä vaiheessa mahdoton ennustaa.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2019	Talousarvio 2020 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2020 määrärahojen		Tilinpäätös 2020	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2020	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet määrärahat	Käytettävissä vuonna 2020	Käyttö vuonna 2020 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.01.01.	Bruttomenot	25 552 625,77	34 991 000	15 595 625,26		34 502 389,81				26 603 057,70	
Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (S2)	Bruttotulot	694 625,77	800 000	311 389,81		311 389,81				330 411,54	
	Nettomenot	24 858 000,00	34 191 000	15 284 235,45	18 906 764,55	34 191 000,00	0,00	10 988 410,71	45 179 410,71	26 272 646,16	18 906 764,55

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 3.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääluokan ja tilijaottelun numero ja nimi	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		1 493 670,55
Vuosi 2018		1 493 670,55
35.01.65.02. Pidä Saaristo Siistinä ry:n alushankinta (EK)	500 000,00	
35.10.22. Eräät ympäristömenot (S3)	173 589,99	
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (S3)	56 441,96	
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (S3)	763 638,60	
Pääluokat yhteensä		1 493 670,55
Vuosi 2018		1 493 670,55

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2020	2019
Henkilöstökulut	16 239 687,48	15 971 238,28
Palkat ja palkkiot	15 989 704,10	15 703 349,25
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	249 983,38	267 889,03
Henkilösivukulut	2 940 751,26	2 890 023,77
Eläkekulut	2 638 616,48	2 666 812,58
Muut henkilösivukulut	302 134,78	223 211,19
Yhteensä	19 180 438,74	18 861 262,05
Johdon palkat ja palkkiot, josta	669 340,67	674 324,64
tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	0,00	0,00
Johto	800,00	900,00
Muu henkilöstö	0,00	0,00

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 6.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 7.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot	2020	2019	Muutos 2020–2019
Korot euromääräisistä saamisista	403,15	114,20	288,95
Osingot	0,00	1 000 051,24	-1 000 051,24
Rahoitustuotot yhteensä	403,15	1 000 165,44	-999 762,29

Rahoituskulut	2020	2019	Muutos 2020–2019
Korot euromääräisistä veloista	62,16	125,25	-63,09
Rahoituskulut yhteensä	62,16	125,25	-63,09
Netto	340,99	1 000 040,19	-999 699,20

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 9.

Ympäristöministeriön tilintäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	12/31/2020					12/31/2019		
	Kappale- määrä	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjanpito- arvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	84	822,36	630,00	0,00	0,00	0,00	784,56	630,00
Aktia Pankki Oyj:n A-osakkeet	84	822,36	630,00	0,00	0,00	0,00	784,56	630,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet		0,00	31 953 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	31 953 000,00
NEFCO Carbon Fund			1 000 000,00					1 000 000,00
A-Kruunu Oy	50 640		30 953 000,00					30 953 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			31 953 630,00			0,00		31 953 630,00

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	Kirjanpitoarvo 31.12.2020	Kirjanpitoarvo 31.12.2019
Liikelaitos	0,00	0,00
Peruspääoma	0,00	0,00
Muu oma pääoma	0,00	0,00
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	24 000 000,00	0,00
A-Kruunu Oy	24 000 000,00	0,00
Yhteensä	24 000 000,00	0,00

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 11.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 12.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 13.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	21 934 366,34	Öljysuojarahasto on Ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto.
		Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahinkoja ja niiden torjunnan kustannuksia sekä hankinta- ja ylläpitokustannuksia Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistamiskustannuksia.
		L öljysuojarahastosta (1406/2004)

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 15: Velan muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 15.

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Ympäristöministeriöllä ei ole esitettävää liitteelle 16

Ympäristöministeriön tilinpäätöksen liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksessä on annettu oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätöslaskelmissa ja niiden liitteenä annetuissa tiedoissa sekä toimintakertomuksessa.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty

Helsingissä 26.2.2021

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen

Kansliapäällikkö Juhani Damski

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen
ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus . .2021.

Helsingissä . .2021

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-229-7 PDF
ISSN: 2490-1024 PDF